NUMMER 15 DONDERDAG 15 APRIL 1926 26STE JAARGANG

Het Koloniaal Weekblad

ORGAAN DER VEREENIGING „OOST EN WEST"

ADRES VOOR REDACTIE EN ABONNEMENTEN: Vereeniging „Oost en West", Heulstraat 17, Den Haag Telefoon 14519, Postgiro 14574

HOOFDVERTEGENWOORDIGER IN NED.-INDIË: Mr. K. FAUSER, Tandjong Balei, Sumatra's Oostk.

Opgericht 21 Maart 1900 door Kolonel G. E. V. L. VAN ZUYLEN

„Het Koloniaal belang is een algemeen Nederlandsch belang"

ADRES VOOR ADVERTENTIËN: N.V. Drukkerij Ten Hagen, Nobelstraat 20, Den Haag Telefoon 11987 en 11988, Postgiro 17280

BIJ CORRESPONDENTIE DEN NAAM VAN HET BLAD TE VERMELDEN

DIT BLAD LIGT TER RAADPLEGING EN LEZING OP DE LEESTAFELS DER OOST- EN WEST-INDISCHE MAILBOOTEN EN DER VOORNAAMSTE SOCIETEITEN, HOTELS, CAFE'S EN LEESINRICHTINGEN, ZOOWEL HIER TE LANDE ALS IN OOST- EN WEST-INDIË

Een bijdrage tot de kennis van het spoorwegwezen op het eiland Sumatra

door

Mr. P. A. F. BLOM.

I.

Een blik op de kaart van Sumatra doet ons zien, hoe arm aan spoor- en tramwegen dit eiland is. Niettegenstaande het onmogelijk is om een parallel te trekken met Java, is het op dat eiland ook al geen rozengeur en maneschijn, als ik op dit gebied van dit aardsche beeld mag reppen; immers in het Staatsnet zit in dat deel van Insulinde een bedenkelijke moot, n.l. de Nederlandsch-Indische Spoorweg (N. I. S.) in het midden van het eiland, dat van Europeesch normaalspoor (1.42 M.) voorzien, absoluut niet past tusschen het net der Staatsspoorwegen, dat een smaller spoorbreedte kent (1.067 M., z.g.n. Indisch normaalspoor). Historisch is dit te verklaren. In het midden der 19e eeuw zat toch in Indië het denkbeeld voor, dat van Regeeringswege allerminst spoorwegaanleg op zijn plaats was en het gevolg was dan ook, dat het particulier initiatief de zaak ging opzetten, onder rente-garantie van het Gouvernement. Ongelukkigerwijze begon men de lijn Semarang-Vorstenlanden met een verkeerde spoorbreedte, die voor Europa dienstig, achteraf zou blijken voor Java allerminst geschikt te zijn, toen de Indische Regeering te laat inzag, dat op haar de taak rustte om het spoorwegwezen overeind te zetten en bleek, dat, gelet op den vertikalen vorm van meergenoemd eiland, een spoorbreedte van 1.067 M. de meest geëigende was. Behalve dan op Midden-Java had de N. I. S. zich ook genesteld op het vette lijntje Tandjong Priok—Batavia—Buitenzorg, hetwelk van Indisch normaalspoor was voorzien, daar de N. I. S. toen ook de fout had ingezien en was dus hier het kwaad, eenmaal in Midden-Java gesticht, vermeden. Wij kregen dus den toestand, dat de Indische Staat, zijn net uitbouwende van uit West- en Oost-Java, ten slotte in Djogjakarta en Soerakarta tegen het N. I. S.-net aanbotste en hier een gebiedend halt werd toegeroepen aan het bestuur der Staatsspoorwegen, daar de bespottelijke voorwaarden, waaronder de N. I. S. concessie gekregen had, o.m. inhield, dat aanleg tusschen beide genoemde plaatsen, door wien dan ook, practisch uitgesloten was. De ellende bleek toen eerst goed, doorgaand verkeer was niet mogelijk, tweemaal overladen van al het goed en de passagiers konden tweemaal overstappen. Men ging toen, wat ik destijds in het Soerabayasch Handelsblad genoemd heb, over tot het sluiten onder het bewind van Minister van Dedem van het gouden railcontract, wat alleen der N. I. S. voordeel verschafte, doch de S. S. niets dan het naakte en simpele feit, dat hare treinen zonder eenige inkomsten met nog maar matige snelheid (45 K.M. per uur) tusschen beide plaatsen zouden mogen rijden, waartoe dan op kosten van den Staat door de N. I. S. een derde rail werd gelegd en zoo werd dan langs een kwetsbare lijn het geheele verkeer van Oost naar West en omgekeerd geleid. Weliswaar heeft de N. I. S. eenige jaren geleden voorgesteld om ook hare lijnen tot Indisch normaal spoorbreedte te brengen, doch dan moest het Gouvernement onkosten van den ombouw betalen; begrijpelijke wijze ging men op dit aanbod niet in.

Bestaat nu de mogelijkheid van al die narig voor Sumatra? Al dadelijk kan gezegd worden, wat er in het begin van de 19e eeuw op Sum bestond, uitsluitend ontstaan is uit opportunit redenen. In het hooge Noorden de Atjèh-tram een breedte van 0.75 M., ten slotte uitgebreid een lengte van 511 K.M., was noodig voor de ficatie van Atjèh; en het daaraan sluitende Deli met zijn Indisch normaalspoorbreedte was onts om Deli's kostbare producten naar Belawan af te voeren, terwijl eindelijk het Staatsnet op matra's Westkust met normaal breedte noodig na het vinden van steenkolen aan de Ombili de Padangsche Bovenlanden, die naar de kust voerd moesten worden.

In het begin dezer eeuw begon nu bij het vernement het denkbeeld post te vatten, dat systematisch opgezet spoorwegplan voor Sum niet langer uitblijven kon. Hoe dit in elkaar zitten, was principieel nogal gemakkelijk vas stellen. De langgerekte vorm van Sumatra met Barisangebergte als ruggegraat loopende op Westelijk een derde gedeelte, de breede vla ten Oosten daarvan, waardoor de rivieren van naar Oost stroomden, voerden vanzelf tot de lijn, loopende aan den zoom der Oostelijke vla en aan den voet van de uitloopers van het Bar gebergte van Teloek Betoeng in het Zuiden Medan in het Noorden, waar de verticale vorm gedoogt, dat Koeta Radja als Noordelijke term kan dienst doen, nog daar gelaten het versch spoorbreedte (die, als men ingewijden gelo mag, gemakkelijk gelijk te maken is) der rai binding, die er tusschen beide plaatsen reed staat. Zoo werd dan vanzelf de aandacht gevr voor een lijn Teloek Betoeng—Medan.

Voor dat men echter tot een spoorwegverbin kon overgaan, moest er nog een harde strijd schen Buitenzorg en het Plein gevoerd worden de vraag of 1o. de Staat de verkenning zelve m verrichten en 2o. of de spoorwegaanleg aan het ticulier initiatief overgelaten moest worden. Minister van Koloniën gaf spoedig toe in de e aangelegenheid en kon de ingenieur Ligtvoe 1902 de verkenning in Zuid-Sumatra beginnen. tweede punt echter gaf, gelet op eenige seri concessie-vragers, meer moeilijkheden, doch dezen, afgeschrikt door de voorwaarden, geen zagen om de geldmarkt voor spoorwegaanle Zuid-Sumatra te interesseeren, won Indië oo dit opzicht het pleit en kon de Indische Rege nu handelend optreden.

II.

Wat was nu het resultaat van Ligtvoet's ver ning, neergelegd in zijn rapport, in 1901 ver nen onder den naam van „Spoorwegverkenni Zuid-Sumatra." Ligtvoet kwam tot de conclus zijn werk, dat aangelegd dienden te worden:

a. een lijn van Teloek Betoeng over Banten Moeara Enim en vandaar over Tebing Tinggi, pahiang naar de hoofdplaats Benkoelen;

b. een lijn van Banten uit naar Palembang totaal 922 K.M. lang.

Derhalve zou op de stamlijn Banten aan Komering gelegen, het knooppunt worden va Staatsspoorlijnen van Teloek Betoeng naar Mo Benkoelen en naar Palembang.

Van de geprojecteerde zijlijnen verdient s aandacht die van Tebing Tinggi over Moeara naar Moeara Klingi, omdat in een later ra over den aanleg van Staatsspoorwegen in Sumatra door den Hoofdingenieur Richter de werd gedacht als uitbouw naar Midden-Suma

Na de verschijning van Ligvoet's werk, we afgewikkeld de beslissing over het principe

ontworpen lijnen door den Staat zouden worden aangelegd, dan wel of dit aan het pariculier initiatief moest worden overgelaten, doch, gelijk gezegd, draaide het er ten slotte op uit, dat het denkbeeld van Indië om uitsluitend Staatsaanleg in Zuid-Sumatra toe te laten, aan het Plein werd goedgekeurd. Daarmee was de weg gebaand tot verderen arbeid van Regeeringswege. Om dienzelfden tijd (1907) werd nu besloten tot terreinverkenning en het ontwerpen van een spoorwegplan voor Midden-Sumatra, welke werkzaamheden aan den reeds genoemden ingenieur Ligtvoet met als medewerker ingenieur van Zuylen werden opgedragen. Doch eerst willen wij terugkeeren tot de spoorwegopname, hoewel later uitgevoerd, in Zuid Sumatra, om dan na te gaan, welke denkbeelden voor Midden-Sumatra zijn uitgewerkt.

III.

Dat de hoofdplaats Palembang een plaats in het toekomstige spoorwegnet zou innemen, was vanzelf sprekend, maar daarnaast mocht het mijnbouwcentrum Moeara Enim met zijn toen nog onontgonnen kolenbeddingen niet vergeten worden: de lijn Palembang—Moeara Enim opende perspectieven voor een belangrijken afvoer van kolen naar de zeehaven Palembang en men kon vooruit berekenen, dat deze lijn dadelijk rentegevend zou zijn. En waar er nog concessieaanvragen over deze lijn liepen, trachtte men van uit Indië dan ook terecht in het licht te stellen, dat het niet aanging om deze lijn in handen te geven van particulieren, wat een Sumatraansch Solo-Djogja tusschen de verdere lijnen, die ontworpen en stellig uitgevoerd zouden worden, beteekenen zou.

Zuid-Sumatra is dan ook gespaard gebleven, dank zij het vasthouden van de Indische Regeering, voor een dergelijken blunder. Tot welke uitkomsten is nu Richter is zijn verslag gekomen? Dat op grond van de eischen, die de tegenwoordige, alsook de later te verwachten handelsbeweging en verkeersrichting in het Oostelijke vlakke deel van Zuid-Sumatra stelt, er naast de lijn Palembang—Moeara Enim aangelegd dienen te worden:

1°. een verbinding van Teloek Betoeng naar Palembang in Noordelijke richting, en

2°. een zooveel mogelijk rechtstreeksche verbinding van Teloek Betoeng met Moeara Enim,

welke verbindingen alle vlaktelijnen moeten zijn, gelet op de groote beteekenis, die deze spoorweg in de toekomst voor het verkeer zal hebben en voorts op de omstandigheid, dat de belangrijke plaatsen, of die het zullen worden, in economisch opzicht in de vlakte of alleen op geringe hoogte boven zeepeil liggen. Nu rees echter een groot bezwaar, n.l. dat de stamlijn rechtstreeks over Moeara Doea en Moeara Enim niet gelegd kan worden als vlaktelijn, daar deze plaatsen van elkander gescheiden zijn door vooruitspringende heuvellanden. De 160 K.M. lange lijn Palembang—Moeara Enim, die ook een vlaktelijn is, zou volgens Richter moeten loopen langs den rechteroever van de Lematang om de uitloopers van het heuvelland tusschen de Ogan en de Lematang met zijn grillige vormen en diepe ravijnen te vermijden. Een verbinding echter van Moeara Enim met Batoe Radja is steeds in alle concessieaanvragen en ook in het rapport Ligtvoet naar voren geschoven en zal nu, waar rechtstreeksche verbinding onmogelijk blijkt, langs een omweg tot stand gebracht dienen te worden.

Wij laten nu de aftakkingen, door Richter opgenomen, behalve dan die van Moeara Enim uitgaande, die vanzelf in behandeling komt, rusten. Intusschen Richter heeft zich ook afgevraagd, waar dient de aansluiting van het Zuid-Sumatraansch met het MiddenSumatraansche net plaats te vinden? Van Palembang uit langs den weg, die de waterscheiding tusschen de Moesi en de Lalang vormt, dan wel van Moeara Enim uit of van een geschikt punt tusschen beide voornoemde plaatsen? De toekomst zou het leeren en in dit opzicht is er reeds teekening, gelijk wij hieronder zullen zien.

Hoe had men zich nu den loop van de stam- of hoofdlijn gedacht? De Directeur der Burgerlijke Openbare Werken dacht zich de lijn van T. Betoeng uitgaande in recht Noordelijke richting te doen loopen naar Goenoeng Soegih, vervolgens Westwaarts naar Kota Boemi en dan weer zwaaiende tot zij in Noordelijke richting zou loopen naar Poeloe Batoe, Batoe Radja naar Moeara Enim, vandaar langs Lahat, Pagar Alam, Kepahiang verder naar Benkoelen, terwijl dan van Moeara Enim een verbinding naar Palembang zou komen, derhalve de hoofdplaats kwam aan een zijverbinding te liggen. Ligtvoet nu veranderde in zijn rapport niet heel veel daaraan, doch liet echter de lijn niet over G. Soegih meer loopen, doch gaf ze al dadelijk de richting, die zij in werkelijkheid dan ook gekregen heeft, n.l. over Tegineneng, Koeta Boemi, Kota Negara, P. Batoe naar Banten aan de Komering en zoo naar Moeara Enim, gelijk het vorige plan aangaf, doch nu zou de aftakking naar Palembang niet van Moeara Enim plaats vinden, doch van uit Banten in vrijwel recht Noordelijke richting. Richter neemt ten slotte in zijn project de lijn over tot Batoe Radja, doch laat haar van daar loopen over Loeboek Batang—Karang Agoeng—Tandjong naar Praboemoelih, een station, ontworpen op de verbinding Moeara Enim—Palembang, van deze laatste plaats ongeveer 84, van de eerste zoowat 76 K.M. verwijderd. De totale lijn Teloek Betoeng—Palembang zou worden 386.6 K.M., af te leggen door een sneltrein in ongeveer twaalf uur. De later tot stand gekomen en uitgevoerde ontwerpen brachten nu allereerst de verwezenlijking van de lijn Palembang—Moeara Enim om de vroeger vermelde redenen, terwijl de verbinding van Praboemoelih-Teloek Betoeng daarna aangevat werd, waartoe men zoowel van Palembangzijde als van de Lampongzijde begon. De lijn, die sedert aangelegd en grootendeels gereed is, werd nu definitief over Loeboek Batang naar Batoe Radja geleid, vervolgens echter niet naar Banten, doch naar het meer stroomopwaarts gelegen Martapoera, verder over Tjempaka, Kota Boemi, Tegineng, Tandjoeng Karang naar Teloek Betoeng.

Na eenige jaren van voorbereiding werd de aanleg van de verbinding van Moeara Enim uit aangevat; om echter een groote spoorbrug over de Moesi bij Palembang te vermijden, werd de lijn van Kertapati aan de overzijde van de rivier begonnen, terwijl een geregelde veerdienst werd ingesteld; de groote opslagplaatsen en kolentip voor de Boekit Asemkolen werden daar ook gevestigd. De bezuinigingsjaren hebben ook den voortgang van dit werk geschaad, zoodat de lijn Proboemoelih—Teloek Betoeng in een zeer langzaam tempo afgewerkt werd; eerst sinds verleden jaar is met meer kracht aan de afwerking begonnen, zoodat in begin 1927 de geheele stamlijn gereed zal zijn, waar het nu nog maar gaat om de moot Martapoera—Negeri Batin.

Het is zeer leerrijk om eens na te gaan, wat Richter becijferde als uitkomst van de opbrengst per dag-K.M.; hij kwam ten slotte op 5.22 gld. en slaat men nu het verslag van de staatsspoorwegen over 1923 op, dan blijkt, dat de Palembanglijn in Juli 1923 tot Batoe Radja gereed en 259 K.M. lang, inclusief de afvoer van de kolen uit het Moeara Enimsche, 17.17 gld. per dag-K.M., terwijl de Lamponglijn op 1 Juni 1923 gereed tot Tjempaka en 110 K.M. lang, 8.64 gld. per dag-K.M. opbracht. Tot dusver zijn dus de verwachtingen ver overtroffen.

IV.

Ten slotte: wat hebben Ligtvoet en van Zuylen

nu in Midden-Sumatra voor kennis opgedaan. Voorop stellende hun doel, n.l. de richting in het algemeen aan te geven, waarin eventueel lijnen zouden aangelegd moeten worden, in verband met de economische gesteldheid, werden wel metingen verricht, doch die behoefden niet nauwkeurig te zijn, als er maar een algemeene voorstelling van het terrein gegeven werd. De bestaande wegen, paden en rivieren werden dan ook gevolgd; tot het kappen van paden werd zoo min mogelijk overgegaan, terwijl de lengte van het gevolgde met een meetrad gemeten werd; met den aneroiden barometer werden de hoogteligging van saillante punten bepaald. En op deze wijze is het terrein tusschen 4 gr. N.B. en ½ gr. Z.B. nagenoeg opgenomen. Evenals in Zuid-Sumatra loopt het Barisan-gebergte ook hier op het Westelijk een derde gedeelte met breede vlakten ten Oosten daarvan, vormende de stroomgebieden van de Batang Hari, Koeantan, Kampar, Siakrivier, de Rokan en de Panè en Bila. Naar het Noorden zou aansluiting gezocht worden aan het Deli-net, dat toen nog tot Tebing Tinggi liep, naasting daarvan stond op het programma; dat in het Zuiden verbinding met het Zuid-Sumatranet moest volgen, stond als vanzelf sprekend vast en op grond van de opgedane kennis zou dan daar de verbinding tot stand komen te Moeara Bliti, gelegen aan de Klingi, die met den Rawas de langs Palembang stroomende Moesi vormt. Van Moeara Bliti nu werd de lijn geprojecteerd naar het in de residentie Palembang, aan den Tambesi gelegen, verder door naar het gelijknamige plaatsje Soeroelangoen in de residentie Djambi, om de Batang Hari te snijden bij Moeara Tebo, om dan vervolgens in Noord-Westelijke richting aan te gaan op Taloek aan de Koeantan gelegen; hier zou zich dan aansluiten een lijn van Sawah Loento komende, die aldus de aansluiting van het staatsnet van Sumatra's Westkust tot stand bracht. Intusschen zou de stamlijn in vrijwel Noordelijke richting naar Goenoeng Sahilan, aan de Kampar Kiri gelegen, gaan, om vervolgens, na de Kampar Kanan overgestoken te zijn, in Noord-Westelijke richting over Pasir Pangangan aan de Rokan door te gaan naar Rasau aan de Panè, vandaar via Kisaran naar Tebing Tinggi, om dan ten slotte Medan te bereiken.

Wat is er ondertusschen gebeurd? De Delispoor heeft haar net uitgebreid via Kisaran naar Tandjong Balai en voorts in onderzoek genomen de voortzetting van de lijn vanuit Kisaran over Merbau naar Kota Pinang aan de Panè, stroomafwaarts van het zooeven genoemde Rasau gelegen.

Het Zuid-Sumatra-net heeft zich intusschen met Moeara Enim als uitgangspunt voorgezet naar Lahat [1]) en Tebing Tinggi en is de verbinding met Moeara Bliti niet ver meer van hare verwezenlijking af, wordt er reeds over hare verlenging gedacht naar Djambi, om dan via de beide Soeroelangoens naar Bangko, meer stroomopwaarts aan de Merangan gelegen, steekt bij Moeara Boengo de Tebo over, buigt dan in Noord-Westelijke richting naar Rantanikir, Soengei Darah naar het aan de Koeantan gelegen Padang Darat en niet naar Taloek. Op Sumatra's Westkust is men intusschen ook niet blijven stilzitten en is men bezig met het aanleggen van een lijn van het nabij Sawah Loento gelegen Moeara Kelaban naar de stamlijn toe; de bedoeling is dan om te Padang Karang aansluiting te zoeken bij het Midden-Sumatra-net en dan verder door te trekken naar het hooger genoemde Taloek, dat eerst aan de hoofdlijn zou komen te liggen, doch thans op een zijlijn terecht komt. Tot zoover is men dus gekomen; het Noordelijke gedeelte van de groote lijn tusschen Koeantan en Kisaran is nog niet nader bestudeerd: er zijn g... ontwerpen althans bekend.

Uit het bovenstaande kan nu blijken, dat ... stamlijn nog verre van in aanleg is. Vergeten m... echter niet worden, dat er eenige jaren van s... stand zijn geweest, daar men eerst den financieele toestand van Indië wilde saneeren, alvorens w... met dergelijk werk te beginnen. Nu alles weer ... het goed spoor gaat, zal men weldra weer m... kunnen lezen over dezen spoorwegaanleg.

In allen gevalle, als in 1927 Teloek Betoeng ... Palembang en Moeara Enim zal zijn verbonden, ... hopelijk niet lang daarna de hoofdplaats Ben... len en het Westkust-net aan deze plaatsen verb... den zijn en aan de stamlijn alreeds een aardige ... kening geven.

[1]) Intusschen heeft het Spoorwegbestuur voorgesteld om in 1927 een aanvang te maken met een uitbreiding van het net vanuit Lahat in Noordelijke richting. Zal dit dan de aftakking worden van het Midden-Sumatranet?

De kendaoeri's van Makal en Rante P... en de „onrustbarende toeneming der bevolking van Indonesië"

door

H. F. TILLEMA.

In het Kol. Weekbl. van 25 Maart las ik het een... ander over 't eerste onderwerp. Toen ik 't gele... had kwam spontaan de gedachte in me op, da... een zeker verband tusschen de kendaoeri's en ... toeneming van het aantal der Indonesiërs best... De vriendelijke lezer(es) vraagt, hoe ik er in vre... naam toe kom om verband te kunnen zien tussc... kralen en het aantal Indonesiërs. Wel, dat zit ... de overeenkomst is, dat men van beide zoo ... niets afweet. Dat is wat de kralen betreft niet ... gesproken — leest het artikeltje over de mooie k... daoeri's nog maar eens over — wat de bevolkin... toeneming van Indonesië (leest a.u.b. Java!) a... gaat, wel.

Laat ik eerst op de vraag van de redactie, of ik ... iets naders heb gehoord omtrent mijn poging ... door de toezending van eenig materiaal de h... vlijtindustrie weer aan den gang te brengen, ... woorden dat ik nog niets heb vernomen. Be... October zond ik de kralen, terwijl ik er van ... voren eenige brieven over heb geschreven. Nu ... de afstanden groot in de Buitengewesten. Ik ... moed, dat een brief een paar maanden of meer ... het traject doet, als er geen dadelijke aansluit... te Priok en Makasser is; een postpakketje zal ... waarschijnlijk nog langer over doen. Ik wacht ... met verlangen op berichten omtrent goede ... vangst en vooral kabar of de Toradja's de kra... „echt" vinden of niet. Intusschen heeft het me g... genoegen gedaan, dat de zaak de aandacht h... getrokken van de redactie van ons weekblad. 't K... nu wel in orde. Ten overvloede zal ik den en... gieken gouverneur van Celebes, den heer Couvre... het artikel toezenden; over enkele maanden ... Boeatan dan voor haar uitstalramen kunnen pr... ken met de magnifieke voortbrengselen van ... Toradja-kunst!

En nu de toeneming van Indonesië's (leest Java... bevolking, die men zoo vaak onrustbarend vi... Over dit laatste onderwerp schreef ik al meerma... 't Eerst eenige jaren geleden in „Kromoblanda" ... enkele maanden her in „De Opbouw". Ik begon ... laatste artikel met den volgenden zin: „Onder ... onjuiste overleveringen, die een taai leven bezit... behoort die van de phenomenaal snelle toenem... van Java's bevolking gedurende de laatste eeu... Als men de opgaven omtrent de sterkte der be... king vanaf ± 1800 nagaat en ze vergelijkt met ... uitkomsten der volkstelling van 1920, dan is ... verschil inderdaad buitengewoon groot. En w... neer de getallen juist zijn, dan is de toeneming

daad „onrustbarend". Maar — en hier zit hem kneep — die vroegere getallen zijn niet juist, slechts *schattingen*. En zoo is het eveneens gooien met de pet als men de toeneming der volking van Java „schat" op 500.000 per jaar of meer zelfs: op een der laatste vergaderingen 't Indisch Genootschap noemde een spreker het er 800.000! Dit laatste cijfer even vasthoudend, een heel eenvoudig deelsommetje, dat de toeming op Java per jaar zou moeten zijn ruim 2 % jaar! Nu is 1½ % voor Europeesche toestanden veel! Dat dit hooge cijfer in 'n tropisch land met ontzettende kindersterfte, zijn gebrek aan sanie en medische voorzieningen, zijn vaak uiterst chten gezondheidstoestand (malaria, mijnwormkte, framboesia) de lage positie der vrouw, nooit worden bereikt, niemand, die dit bedenkt! Ik rijf het dan ook voor een groot deel toe aan de eroeste overtuiging van de zoo „onrustbarend" lle toeneming der bevolking van Java, dat daar verbetering van slechte sanitaire toestanden die aandacht wordt gewijd, die het vraagstuk ard is. Immers, waarom de volksvermeerdering or verbetering van slechte hygiënische toestanen nog hooger op te voeren, dan ze al is? 't Gaat toch in een veel te vlug tempo, die toeneming. o denkt men! Tusschen haakjes merk ik op, dat t niet de bedoeling der hygiëne is om het in de rste plaats in de *quantiteit* der menschen te zoeken, maar vooral in de *qualiteit*. Een ieder, die gen heeft om te kijken, hersenen om het opgerkte te verwerken, moet tot de overtuiging koen, dat hieraan nog veel ontbreekt! 'n Staaltje: *alle* vrouwelijke leerlingen eener meisjesschool Java, *alle* afkomstig uit de dessa's der binnenden, dus niet van de met malaria verpeste ordkust van Java, behoorlijk gekeurd waren geest, zou er geen enkele zijn toegelaten! Dit vange hun lichamelijke constitutie! Maar ter zake: gaven omtrent de bevolkingscijfers vóór het r 1920 zijn ruwe schattingen. In de „Indische s" van 1885 schreef v. Kesteren een artikel over e onwaarde van een groot deel der Indische bekingsstatistieken." Aan de hand der Koloniale slagen toont de schrijver aan, dat er met de bekingscijfers vreemd wordt omgesprongen. Hij rkt aan het slot van zijn beschouwingen op: oralsnog geeft de Indische statistiek niet alleen onvolledige, maar ook in veel opzichten een uiste voorstelling van de werkelijkheid en daarte wijzen acht ik als plicht. Personen, die niet staat zijn zelf eenige kritiek uit te oefenen, ziet n hier te lande en in de koloniën de Indische tistieken aangrijpen als een middel om politieke els te toetsen of economische vraagstukken op lossen en klakkeloos nemen ze de cijfers voor arheid aan als om het woord van Thiers te bevigen: „la statistique c'est l'art de préciser ce on ignore." Van hun overmoedig dilettantisme g de goedgeloovige natie, maar vooral Indië niet slachtoffer worden."

de Waal schrijft ook over het vraagstuk (Onze ische Financiën, nieuwe reeks aanteekeningen 6, bladz. 199). Deze zegt o.a.: „het voorafgegane ijst meteen, dat naar de hoegrootheid der Indsche bevolking van Java in 1860 niet anders gruwelijk gegist kan worden." Voor 1865 moet, gens dien schrijver, een correctie van minstens % worden aangebracht (d.w.z. een correctie naar n. T.). Hij neemt voor 1850 een bevolking aan ± 12.000.000 en voor 1874 een van 20.000.000. heeft volgens de telling van 1920, dus van 50 jaar daarna, een bevolking van 34.984.171 en. Aan het laatste cijfer heeft men houvast, dat het geen „schatting" is geweest, maar een sche „telling". Uit de vergelijking der cijfers — nemend, dat de „aanname" van de Waal eenig trouwen verdient — blijkt geen „onrustbarentoeneming.

Wat wij *zeker* weten is dit: de bevolkingsdicht- van Java is groot, maar wat wij *niet* weten is: *hoe groot de toeneming is.* Een nieuwe telling zal terzake licht brengen!

Vol spanning zie ik de ontvangst van kendaoeri's van Makale en Rante Pao en die der bevolkingscijfers van Indonesië tegemoet!

Van Week tot Week.

Dinsdag 6 tot Maandag 12 April.

Verpakking van artikelen bestemd voor Indië. Daar het herhaaldelijk gebleken is, dat de verpakking van verschillende Nederlandsche artikelen, bestemd voor Indië, niet voldeden aan de eischen, welke voor verzending naar de tropen te stellen zijn, heeft het Bestuur der Vereeniging Nederlandsch Fabrikaat in overleg met het Bestuur der Nederlandsche Vereeniging voor Tentoonstellingsbelangen en den heer mr. C. A. H. van der Hoeven, correspondent hier te lande van de Nederlandsch-Indische Jaarbeurs, een verzameling monsters van doelmatige blikverpakkingen met medewerking van de Vereenigde Blikfabrieken bijeengebracht..

In de afgeloopen maand is deze verzameling van blikverpakkingen bij verschillende Kamers van Koophandel en Fabrieken, o.a. die van Vlaardingen, Zwolle, Groningen, Amersfoort en Arnhem tentoongesteld, waarbij de heer Van der Hoeven de noodige inlichtingen heeft verschaft aan belangstellenden.

De verzameling van exportverpakkingen is thans opgesteld op het secretariaat der Vereeniging Nederlandsch Fabrikaat in Den Haag, waar zij gedurende de kantooruren voor belangstellenden te bezichtigen is.

De Communistische partij en Indië. Het Partijbestuur der C. P. H. wekt de geheele Nederlandsche arbeidersklasse op om op den 1en Mei te demonstreeren voor een aantal eischen, waaronder: volledige vrijheid van organisatie van het Indonesische proletariaat; en: Indonesië los van Holland.

De Indologische faculteit te Leiden. In 1927 zal het 25 jaar geleden zijn, dat aan de Leidsche Universiteit de Indologische faculteit of zooals de officieele naam luidt, de vereenigde faculteit der rechten en letteren, werd opgericht. Er zijn plannen tot feestelijke viering van dit feit in voorbereiding.

De expeditie van Prof. Stirling naar Nieuw-Guinea. Aneta meldt dd. 7 April uit Batavia: De expeditie onder prof. Matthew W. Stirling, den bekenden anthropoloog en ethnoloog aan de universiteit van Californië, is vanmorgen van Tandjong Priok vertrokken aan boord van het stoomschip der gouvernementsmarine Fomalhaut. Het vliegtuig, plaats biedende aan zes personen, dat op het marinevliegkamp Moro-Krambangan (Soerabaja) gemonteerd werd en voorzien is zoowel van wielen als van drijvers, zoodat het als land- en als watervliegtuig kan worden gebruikt, zal te Soerabaja worden opgeladen, waar ook de Dajaks worden ingescheept. Een brigade militairen embarkeerde te Priok. Prof. Matthew Stirling sprak zijn volle vertrouwen uit in de expeditie per vliegtuig. Er was groote belangstelling, o.a. waren aanwezig het lid van den Raad van Indië de heer Hens en het comité voor wetenschappelijke onderzoekingen.

C. L. W. B. von Liebenstein †. Padang, 6 April (Aneta). De ambtenaar der in- en uitvoerrechten C. L. W. B. von Liebenstein is tusschen Emmahaven en Padang met zijn motorfiets geslipt, waardoor hij een schedelbreuk kreeg. Hij werd naar het hospitaal vervoerd, waar hij is overleden.

Prof. Hazeu tijdelijk vervangen door R. Ng. Poerbatjaraka. Prof. dr. G. A. J. Hazeu, hoogleeraar in de Javaansche taal- en letterkunde aan de Leidsche Universiteit, is sinds eenige weken door ongesteldheid verhinderd college te geven. Aangezien het zich laat aanzien, dat hij zijn colleges niet voor de groote vacantie zal kunnen hervatten, zal voor den verderen duur van dezen academischen cursus de heer R. Ng. Poerbatjaraka, hulpleeraar in het Javaansch, zich met deze colleges belasten.

De pest in Midden-Java. In de week van 7 tot 13 Febr. zijn in totaal 233 gevallen van pest gerapporteerd, waarvan in de afdeeling Wonosobo 5, Temanggoeng 50, Magelang 23, Jogjakarta 5, Goenoengkidoel 2, Soerakarta 2, Bojolali 1, Klaten 45, Sra-

Haarlem en Omstreken.

gen 2, Salatiga 4, Pekalongan 33, Banjoemas 1 en Poerbolinggo 60.

Kapitein P. van Roven †. Te Utrecht is overleden de heer P. van Roven, gepens. kapitein van het O.-I. Leger.

Op een klip geloopen. Ternate, 10 April (Aneta). Het gewestelijk vaartuig Stella, dat terugkeerde van de feesten aan boord van den kruiser Java, is tusschen Mare en Tidore op een klip geloopen. Aan boord waren de resident, de assistent-resident, de plaatselijke militaire commandant, hun echtgenooten en het plaatselijk bestuurshoofd.

Onderluitenant Resseler heeft met een prauw te Ternate hulp gehaald in hondenweer. Drie motorvaartuigen zijn daarop uitgevaren. De passagiers hebben met een prauw het schip verlaten en zijn naar Soasioe gegaan en later te Ternate aangekomen. De Stella maakt water.

Generaal L. W. C. Gerlach. † Te 's-Gravenhage is, in den ouderdom van 91 jaar, overleden de heer L. W. C. Gerlach, gep. generaal-majoor van het O.-I. Leger, President-commissaris der Ned. Ind. Spoorweg Mij. De overledene was Ridder van de Militaire Willemsorde en van den Ned. Leeuw.

Pater G. Jonckbloet †. Te Nijmegen overleed, op 77-jarigen leeftijd, pater G. Jonckbloet; de jaren 1896—1908 was hij als zoodanig in Indië werkzaam. Ook op letterkundig gebied had pr. J. een goeden naam; gewezen zij bijv. op zijn werk over Multatuli en zijne (gunstige) beoordeeling der letterkundige geschriften van R. M. Noto Soeroto.

Mutaties bij het B. B. (Ontleend aan Aneta-telegrammen). Benoemd tot resident ter beschikking van den gouverneur der Molukken, de heer J. Roest, thans resident van Amboina, terwijl hij als zoodanig wordt opgevolgd door den heer D. G. Hooyer.

De heer H. P. Coors, ass.-resident van Sidoardjo. is benoemd tot resident van Indramajoe; de heer B. J. Suermondt, vroeger ass.-resident van Soemenep, is benoemd tot ass.-resident van Sidoardjo.

Benoemd tot assistent-resident in algemeenen bestuursdienst voor West-Java de heer C. von Dewall, controleur, onlangs van verlof teruggekeerd.

Het Soer. Hbl. meldt, dat de resident van Bali, de heer P. E. Moolenburgh, binnenkort met pensioen gaat.

De Secretaris vaan het Departement van het Binnenlandsch Bestuur, de heer J. K. Helder, is benoemd tot onder-directeur van dat Departement.

Boedi Oetomo zegt de politiek vaarwel. Batavia, 6 April (Aneta). De *Locomotief* meldt, dat in een besloten vergadering van het congres van Boedi Oetomo een motie werd aangenomen, om deelneming aan de politiek te staken en Boedi Oetomo niet langer te doen vertegenwoordigen in den Volksraad, den Provincialen Raad en de Gemeenteraden. Boedi Oetomo zal voortaan een sociale vereeniging zijn. Den leden en bestuursleden zal veroorloofd zijn zitting te nemen in de vertegenwoordigende lichamen, doch uitsluitend met persoonlijke verantwoordelijkheid, zonder eenig mandaat van Boedi Oetomo.

Een nader Aneta-telegr. meldt, dat deze beslissing medebrengt, dat Dwidjosewojo, bestuurslid van B. O. en secretaris van den Sultan van Jogjakarta, niet zal aftreden als Volksraadlid, zooals zijn voornemen was.

Een overstrooming. Madioen, 6 April (Aneta). Een wolkbreuk en een bandjir hebben in de kotta een gedeelte van den weg weggeslagen en overstroomd. Huizen zijn ingestort en weggespoeld. De suikerfabriek Redjo-Agoeng is ondergeloopen. De rivier is gestegen meters boven het hoogste bandjirpeil. Het Ngawische is ernstig geteisterd. De riettuinen van de suikerfabriek Soedhono zijn gedeeltelijk overstroomd. Vier dessa's zijn geïsoleerd. De bevolking redde zich in prauwen. De administrateur van Soedhono voorziet de slachtoffers van de eerst noodige levensmiddelen.

Afnemende sterftecijfers. Batavia, 9 April (Aneta). De sterftecijfers alhier zijn in de jaren 1921 tot 1925 met 37½ pCt. afgenomen.

Dr. R. D. M. Verbeek. † Te 's-Gravenhage is, in den ouderdom van 81 jaar overleden dr. R. D. M. Verbeek, oud-hoofdingenieur bij het mijnwezen in Ned.-Indië. Vooral op geologisch gebied had Dr. V. een wereldberoemden naam; verschillende buitenlandsche en Nederl. Universiteiten kenden hem een eere-doctoraat toe en talrijk zijn de onderscheidingen hem verleend door de Ned. en buitenland regeeringen. Op zijn 80en verjaardag versche zijner eere een Gedenkboek, waarin o.m. de g verdiensten van Dr. V. als geoloog ten opz van den Indischen Archipel worden geschets

Kapitein J. A. Almerood. † Te Haarlem is, in ouderdom van 80 jaar, overleden de heer Almerood, gepens. kapitein der art. van het Leger.

Persoverzicht uit de Indische Blad

I. UIT DE EUROPEESCHE PERS.

Ned.-Indië als internationaal Belangencentrum

Het *Bat Nwsbl.* (8 t/m 10 Mrt.) bevat „Mededeel der Regeering omtrent enkele onderwerpen van meen belang": Belangrijke export van land- en bouwproducten; suiker, rubber en petroleum he het leeuwendeel in den uitvoer; het exportbedrijf tendeels in vreemde handen; bankwezen; culture Sumatra's Oostkust en op Java; scheepvaart.

Ned-Indië heeft zich tot een internationaal bela centrum bij uitnemendheid ontwikkeld. Deze on keling komt in nagenoeg alle takken van bedri verkeer tot uiting. Wat in de eerste plaats den e betreft, leert een onderzoek van de statistiek over het volgende ten aanzien van de beteekenis der langrijkste producten. De uitvoerwaarde der voorn ste producten in 1924 was:

Suiker	f 491,1	millioen	32,1	% van de totale e
Rubber	„ 202,6	„	13,2	„
Petroleum	„ 158,3	„	10,3	„
Tabak	„ 123,6	„	8,1	„
Copra	„ 97,4	„	6,4	„
Thee	„ 93,6	„	6,1	„
Koffie	„ 65,6	„	4,3	„

Zeer opvallend is dat 55,6 % van de waarde van uitvoer gevormd wordt door suiker, rubber en olieproducten, terwijl de zeven hierboven genoe producten tezamen 80,5 % van den uitvoer uitma De beteekenis van deze zeven producten in de we huishouding zal derhalve van integreerenden in zijn bij de beoordeeling in hoeverre het buitenlan belang bij heeft direct deel te nemen aan het eco misch leven van Ned.-Indië. Het aandeel van en landen in den uitvoer van Ned.-Indië in 1924 wa

Nederland	f 291,9	millioen	19,07	% van het to
Singapore	„ 268,8	„	17,56	„
Br. Indië	„ 147,4	„	9,63	„
Ver. Staten	„ 145,5	„	9,50	„
Hgk. en Ch.	„ 118,1	„	7,72	„
Engeland	„ 116,9	„	7,64	„
Japan	„ 114,8	„	7,50	„
Frankrijk	„ 73,7	„	4,81	„
Australië	„ 37,8	„	2,47	„
Duitschland	„ 22,6	„	1,48	„

Totaal uitvoer f 1.530,6 millioen (In 1910: f 399,6 m

Het Chalifaat en de Islam. Godsdienstige oplevi

Voor de Technische Ver. van geëmployeerden suikerfabrieken in de res. Soerabaja te Modjok hield *dr. Kraemer*, die aangezocht is als Regeer adviseur voor Inlandsche zaken, een lezing over het lifaat *(Soer. Hbl.* 5 Mrt.). Toen in 1256 de Mong het Abassydengeslacht uitmoordden, was het Chal practisch dood. De Chalifaatskwestie werd eerst opgerakeld, toen de Turksche sultan als Chalief en heerscher der geloovigen optrad; het zijn vooral diplomaten geweest, die steeds veel waarde toeke aan de geestelijke zijde van het Chalifaat. De Tu lieten zich dit kalm aanleunen, ofschoon een Ch zonder wereldlijk gezag niet kon bestaan. Door kwistige beloften na 1914 van de geallieerden aan bieren en Britsch-Indiërs voor zelfbeschikking, en verdrag van Sèvres, dat Turkije vrijwel buiten Eu zette, is de Chalifaatskwestie weer het middelpunt discussies geworden. In 1922 werd de Turksche s afgezet en streefde Moestafa Kemal Pasha na republiek. Hij benoemde een Chalief met een uitslu geestelijke macht, waartegen de verwondering en tiek zich steeds feller moest uiten; immers een o gelijkheid en onding volgens den Islam. De groote van Engeland is geweest, dat het zich met de C faatskwestie heeft bemoeid, want daarmede heeft in de Mohammedaansche wereld het sentiment van dariteit en verheerlijking wakker geroepen en h

n ook met de Chalifaatskwestie, die op het aanstaande wereldcongres ter sprake zal worden gebracht, voor een zaak van sentiment. De historie toont aan dat, ...etisch, sinds 1256 het Chalifaat geene beteekenis ... Dit geldt ook thans nog. Wat overigens dit congres betreft, resultaten mag men daarvan niet verwachten. Het zal vermoedelijk alleen eenige waarde hebben, omdat men er kan hooren welke begrippen in de ... wereld leven. We zien dus: dat het Chalifaat in ... oogen der Mohammedanen, die vrijwel allen leven onder een hen vreemd gezag, zekere beteekenis behoudt, omdat het, als zaak van sentiment, voor de ...ral verspreide Mohammedanen het begrip vertegenwoordigt der Mohammedaansche godsdienstige en politieke eenheid, waarnaar toch aller verlangens uitgaan. Van die beteekenis getuigt ook de zending van afgevaardigden (de heeren Tjokroaminoto en Mansoer) uit ... Indië naar het Chalifaatscongres te Kaïro.

Het Congres van de godsdienstige vereeniging Mohammadijah, te Soerabaja gehouden (zie *De Loc.* 1, 2, en 6 Mrt.) en door duizenden belangstellenden bijgewoond, is een der symptonen van de opleving, die ook op godsdienstig gebied in deze landen is te constateeren. Een dergelijke opleving, waarbij de beoefening de plichten van den godsdienst, dat zijn tevens plichten van het waarlijk mensch-zijn, worden voorgehouden en bijgebracht, kan de *Deli Crt.* (11 Mrt.) ...chts toejuichen. Zelfs daar waar de Islam in beginsel zoowel godsdienst als staatsrechterlijke band beteekent. De ervaring toch heeft ons voldoende geleerd, ... een opgewekt godsdienstig leven, ondanks alle theorieën, geen bezwaar behoeft te zijn voor een trouw toegewijd onderdanendom onder de Nederlandsche ...kleur. Wel echter maant die opleving in den godsdienst tot een groote voorzichtigheid. Niet zoozeer wat directe maatregelen van Bestuur en Regeering betreft, dan wel de indirecte van vereenigingen en corporaties, die ten onrechte met Bestuur en Regeering vereenzelvigd kunnen worden. Het is voldoende bekend, dat onze Regeering en daarmee ook ons Bestuur ... orgaan dier Regeering, ten opzichte van den godsdienst op een volkomen neutraal terrein staat, vrijheid van godsdienst garandeerend aan ieder, die in de uitoefening daarvan de grenzen der wet niet overschrijdt. ... is ervan overtuigd, dat de eeuwen van gezag, achter ons liggen, bij de bevolking de levendige overtuiging hebben gevestigd, dat deze vrijheid en eerbiediging van den godsdienst, geen phrase is, doch een grondbeginselen van het Nederlandsche bewind.

Atjeh.

...n de door de bende in Troemon den 1sten Maart 10 uur 's avonds overvallen brigade zijn 9 man ...od, 5 zwaar, doch niet levensgevaarlijk gewond, 2 licht gewond, terwijl er 2 ongedeerd bleven. Zes karabijnen zijn zoek geraakt. (*Deli Crt.* 10 Mrt.). ... overval heeft opnieuw tot zeer uitvoerige commentaren in de Pers geleid (zie o.a. *De Loc.* d.d. 4 en 6 Mrt. 3, 22 en 23, het *Bat. Nwsbl.* en de *Java-Bode* van ... en 6 Mrt., het *Soer. Hbl.* van 4 Mrt., *De Sum. Post* 9 en 10 Mrt. en de *Deli Crt.* van 3, 4, 5, 6, 9, 10 11 Mrt.). Het vroegere onder-hoofd van Sibadeh (op ...grens van Bakongan en Troemon gelegen) werd ...als afgezet. Voor hem kwam in de plaats een familie-lid van teukoe Moehammad Noer, tegenwoordig ...d van Bakongan. Het voorbeeld van teukoe Ang... (vroeger hoofd van Bakongan en bekend uit het ...e verzet in West-Atjeh, sedert neergelegd) volgende hebben de oude onderhoofden van Sibadeh vermoedelijk, zooals in Atjeh gewoonte is, uiting gegeven aan ... dépit door een aanval te doen op de kampen.

... oud-gouverneur *Hens* was zoo welwillend het ... *Nwsbl.* (4 Mrt.) en de *Java-Bode* (6 Mrt. L. N.) ... de hand der beschikbare gegevens zijn oordeel ... den overval te geven. Daarmede is weer de twist ...pend over de vraag „al of niet politieke beteekenis” en al gaat die vraag voor een goed deel over ...den, de heer **Hens** krijgt er antwoord op in het ... *Hbl.* (4 Mrt. 3de bl. Z.).Het stemt het *Soer. Hbl.* ... alles tot voldoening dat de heer *Caron* weer in ... terug is. Hij is een zeer geschikt ambtenaar, ... resident, een goed kenner van land en volk, ... in den omgang zonder zwak te zijn. Ook vraagt ... blad waarom een bijzonder man als de heer *Schmidt* ... Atjeh-kenner boven alle anderen, uitstekend militair en bestuursman, niet benoemd is tot gouverneur ... Atjeh, doch tot resident van Menado.

Een economische organisatie.

... heer *Oetoyo*, oud-regent van Japara, ontvouwt in ... *Loc.* (2 Mrt. blz. 13) zijn denkbeelden omtrent een Inlandsche economische organisatie met het doel het economisch zoo achterlijke Inlandsche volk — inzonderheid het Javaansche — tot hoogeren welstand te brengen. De overwegingen, die hem er toe hebben geleid naar den juisten vorm van organisatie te zoeken, zijn de volgende: In het Javaansche volk zijn er, als in andere volkeren, genoeg elementen aanwezig, die er naar streven om tot grooteren welstand te komen (Pasargedeh, Koedoes, Pekalongan, Solo, enz.). Alleen, in vergelijking met Westersche landen, Japan of China, is dit aantal nog zeer gering. Waaraan dit is toe te schrijven, worde hier als niet ter zake dienende, buiten beschouwing gelaten. Door dit geringe aantal „Strebers” — in den goeden zin van het woord — heeft men niet genoeg aan elkander om zich den weg naar welvaart te banen in die mate, dat ook minder energieken worden meegesleept om denzelfden weg te bewandelen. Ook stelt de buitenwereld — de zakenwereld b.v. — daardoor niet voldoende vertrouwen in die kleine schare om ze de behulpzame hand te kunnen reiken. Hoe anders is het, om maar een voorbeeld uit onze onmiddellijke omgeving te noemen, bij de Chineezen. Men heeft maar een Chineeschen naam te dragen en op een Chineesche relatie te wijzen en men heeft de grootste kans van den groot- of tusschenhandel de ongelooflijkste credieten te bekomen. De taak der organisatie moet nu zijn om genoemden weg voor het meest energieke deel der Javanen te effenen, om geleidelijk ook anderen er toe te brengen denzelfden weg te bewandelen. Leeringen wekken, maar voorbeelden trekken. De heer Oetoyo geeft uitvoerig den weg aan en hoopt dat men al doende leert; mocht deze weg niet tot het doel leiden, dan misschien een andere. Wie zoekt, die vindt.

De Loc. van 3 Mrt. (blz. 21) waardeert het plan van den heer Oetoyo. In vooraanstaande Javaansche kringen te Solo werd dit onderwerp op een bijeenkomst reeds besproken. De bedoeling van den heer Oetoyo is het onderwerp aan de orde te stellen. Of de thans ontworpen vorm de juiste is en of het oogenblik der uitvoering reeds thans is aangebroken, zullen de tijd en de ervaring moeten leeren. Inlandsche landbouwkundigen en technici, Inlandsche dokters, ingenieurs en handelsemployé's, Inlandsche onderwijzers en juristen —hen allen roept hij op tot hulp. Het is een mobilisatie der ontwikkelden, die hier bepleit wordt. Tot actie *buiten* politiek terrein noodigt de oproep uit: „sluit de gelederen!” De ontwerper bekent het zelf: klein is nog de schare van de intellectueelen. Maar zij zijn er, die inheemsche krachten, en zij zijn geroepen tot den arbeid. *Door hen* moet de weg tot welstand worden geëffend voor het energiekste deel des volks om dan geleidelijk anderen mee te nemen. De bespreking en critiek, welke de ontwerper zoo gaarne tegemoet ziet — zoo besluit *De Loc.* — hebben recht op ruimte in ons blad en op belangstelling van allen, die met verheuging constructieven arbeid zien van Inlandsche ontwikkelden voor land en volk.

Het Belasting-onderzoek.

De *Java-Bode* (5 en 6 Mrt.) bespreekt het lijvig boekwerk, dat de uitkomsten van het uitgebreide onderzoek der heeren *Meyer Ranneft* en *dr. Huender* naar den belastingdruk op de inheemsche bevolking van Java en Madoera bevat, en daarnevens het kleinere, doch even belangrijke boekje, waarin de belastingherzieningscommissie verslag uitbrengt omtrent het rapport en hare, daarop gebaseerde voorstellen tot verlichting van dien druk motiveert. De volledige publicatie dezer gegevens, op zoo degelijke en objectieve wijze verzameld, juicht de *J. B.* zeer toe, al zullen ze soms wel eens leiden tot welverdiende critiek op onze fiscale politiek. Reeds sinds lang bestond een gevoel van groote onbehaaglijkheid over den invloed van het belastingstelsel op den welvaartstoestand, doch het was vrijwel onmogelijk de ernstige feilen ervan aan te toonen wegens het ontbreken van vrijwel alle gegevens betreffende het aantal en de zwaarte der talrijke heffingen, die in een of anderen vorm aan de bevolking waren opgelegd. Nadat de invoering van het huidige stelsel der *landrente* (de belangrijkste belasting voor het grootste deel der Inheemschen) volledig haar beslag had gekregen, en mede de persoonlijke heerendiensten op Java geleidelijk door een *hoofdgeld* waren vervangen, is geruimen tijd de aandacht voor den economischen invloed der belastingen op den achtergrond gedrongen. Wel werden, deels om politieke redenen (de z.g. unificatie), deels om fiscale redenen nog verschillende wijzigingen in het belastingstelsel gebracht, terwijl in de laatste jaren een algemeene en zeer groote verzwaring der heffingen ingevoerd werd, doch van nauwkeurige waarneming der zich wijzigende verhou-

Aan de Leden van „Oost en West"

Het bestaan van het „Koloniaal Weekblad" is, dit behoeft geen betoog, een levensbehoefte voor Uw vereeniging.

Op twee manieren kunt U het orgaan steunen:

1°. door de adverteerders, die Uw weekblad helpen financieren, met Uw inkoopen te bevoordeelen en daarbij den naam van het blad te vermelden,

2°. door Uw leveranciers aan te sporen in Uw orgaan te adverteeren, of door onzen reiziger bij Uw leveranciers eén introductie te verschaffen.

Mogen wij op Uw medewerking in deze rekenen?

s DE UITGEEFSTER.

ding tusschen druk en draagkracht was geen of weinig sprake. Deze waarnemingsarbeid is thans op zeer breede basis ingezet door de twee genoemde heeren. Zij hebben duidelijk kunnen laten uitkomen, dàt en waarom de hervorming noodig was, en dat daartoe een speciaal detail-onderzoek ingesteld dient te worden.

De conclusie is gewettigd, dat de totale welvaart in 1924, vergeleken met 1913, geen sterken achteruitgang toont. Toch zijn desondanks de luide klachten over den achteruitgang van het welvaartspeil, in de laatste tijden zoo heftig geuit, begrijpelijk en aannemelijk. Want niet vergeten moet worden, dat in het algemeen de meerdere noodzaak tot koelie-arbeid voor de uitheemsche cultures door de bevolking reeds als een teeken van verarming wordt gevoeld, terwijl verder in den loop dier jaren de behoeften der bevolking door onderwijs, beter verkeer, politieke agitatie sterk gestegen zijn. In het algemeen geeft de gansche beschouwing der rapporteurs wel reden tot de conclusie, dat in de laatste jaren zeker niet gesproken kan worden van een *goede* verhooging van het welvaartspeil.

Ten slotte verwijzen wij naar het *Bat. Nwsbl.* (27 Febr. en 1 Mrt.: „De belastingherzieningscommissie"; 3, 4 en 5 Mrt.: „Landrente, hoofdgeld en inkomstenbelasting") en de *Deli Crt.* (8 en 9 Mrt.: „Verlaging van den belastingdruk en „Naar de indirecte belastingen").

II. UIT DE INLANDSCHE PERS.

De mannelijke en vrouwelijke doekoens in Ned.-Indië als volksbedriegers.

I.

Vele malen werd in deze rubriek reeds de aandacht gevraagd voor het bestaan en het werk der Inlandsche doekoens in Ned.-Indië, voor hunne ongewenschte praktijken en voor al de malligheden, welke zij aan hunne slachtoffers trachten te verkoopen.

Thans komt de correspondent van de „Pewarta Soerabaija" in het nummer van 13 October 1925, nogmaals op dit onderwerp terug, daarbij, onder aanhaling van verschillende voorbeelden aantoonende, hoe gevaarlijk die doekoens dikwijls zijn voor de personén, die hun bijstand inroepen en die men zelfs tot de meer geldelijk welgestelden in de Inlandsche maatschappij mag rekenen.

Het is, zegt de correspondent, nog niet lang geleden, dat een Inlandsche vrouw van de desa Karangasem (Java) ziek werd en dat haar man, volgens de gewoonte, de hulp van een doekoen uit hetzelfde dorp inriep.

Deze kwam en aangezien de echtgenoot vertrouwen in hem had, werd hij in het vertrek van de zieke toegelaten.

Doch hij schrikte, toen hij, nadat de doekoen zijne woning had verlaten, van zijne vrouw vernam, dat zij niet meer door dien doekoen wenschte te worden behandeld, aangezien hij te veel galante neigingen aan den dag had gelegd.

Gelukkig nam de echtgenoot het geval kalm op en is de zaak daarbij gebleven.

Dat de doekoens ook op andere wijze ongepast optreden ten opzichte van de vrouwen en meisjes is wel bekend en kan ten overvloede wederom blijken uit het geval met een Inlandsch meisje, woonachtig in de desa Pemalang (Java).

Zij was de eenige dochter van haar vader, die zich ongerust maakte over hare ziekte en voor de genezing waarvan hij den bijstand vroeg van verschillende doekoens.

Doch geen van hen kon genezing brengen, met het gevolg, dat hij een bekwamer doekoen trachtte te verkrijgen en die, volgens aanwijzing van een zijner huisgenooten, meende te vinden in eene vrouw, die op 25 paal afstand van zijne desa woonde en den leeftijd van ongeveer 40 jaar had bereikt.

Drie dagen lang gaf deze vrouwelijke doekoen medicijnen aan het meisje, doch zonder eenig resultaat te bereiken.

En, aangezien de doekoen reeds terstond bemerkt had, dat zij met geldelijk welgestelde menschen te doen had, begon zij zich op ander terrein te bewegen.

Het heette toen, dat de ziekte van het meisje als oorzaak had een verlangen, dat de vader niet kon bevredigen.

Toen de vader daarop te kennen gaf dat hij altijd, volgens zijn weten, zooveel mogelijk aan de wenschen zijner dochter tegemoet kwam, antwoordde de doekoen, dat dit toch niet voldoende was en dat hij zelf dit maar aan zijn kind moest vragen.

Hieraan gevolg gevende hoorde de vader eens dat zijn kind verlangen had naar 16 stuks dinars

De vader, geen vermoeden hebbende van mog invloeden van de zijde der doekoen op zijne do verkeerde in de veronderstelling, dat deze laatst juist inzicht had in het ziektebeeld van de pat en verkocht voor den aankoop der 16 dinars, w gebrek aan*contant geld, zijn karbouw.

In overleg met de doekoen werd een rits ge van de gouden muntstukjes en deze op de bor legd van de zieke, die zoodanig was verzwakt, d zich zelfs niet kon oprichten.

Na een gebruik van 2 dagen was de doekoen medeneming van het gouden versiersel, verdwe

De vader, geheel in de war gebracht, liet de rusten, omdat zijne gedachten geheel bezig w gehouden met de ziekte van zijn kind.

Te Tanah-baja gaf een Inlander zich uit als een persoon, die beschikte over de bovennatu gave van een arme rijk te kunnen maken.

Het bezoek was vrij druk, terwijl 4 personen opgaven zich wel aan de voorschriften van den koen te willen onderwerpen.

Zij werden in het vertrek van den doekoen laten, die in de schaamdeelen van ieder hunne pities, d.i. een klein, veelal Chineesch, koperen nen muntstukje bracht.

Wanneer zij dat 40 dagen volhielden, zouden zij der twijfel rijk zijn.

Hebben de menschen dan geen hersens meer, de schrijver uit, doch hoe dit zij, na 4 dagen de patiënten het uit van de pijn.

Gelukkig kwam een desahoofd de zaak ter oo onttrok de slachtoffers aan de handeling van bejag van den doekoen, terwijl, ten aanzien van laatste, zulke maatregelen werden genomen, dat rol, die hij speelde, moest staken.

(Wordt vervolg

III. UIT DE CHINEESCHE PERS.

De woning- en winkelbranden en de Brandassu Maatschappijen in Nederl.-Indië.

II (Slot).

Een stellig antwoord te geven op die vraag is lijk, niet alleen omdat, zooals gezegd is, de „Do in geval van opzettelijke brandstichting, niet ge kelijk kan worden vastgesteld, doch ook, omdat zoo herhaaldelijk hoort dat de door de bevoegde r bank uitgesproken vonnissen, waarbij vrijheidstr aan de brandstichters worden opgelegd, door een ger rechtscollege worden vernietigd en de beklaa in vrijheid worden gesteld.

Een dergelijke gang van zaken zal de nuttige voor straf, ter zake van brandstichting, zeker niet sterken.

De redactie verwijt aan de brandassurantie schappijen geen goed systeem van werken te vo wanneer zij medewerken aan de verzekering van inventaris van eene kleine toko tot de hoogste devolle bedragen, hetgeen tot veel ongerustheid niet verzekerde huisgenooten aanleiding geeft.

Aannemende, dat in eene toko eene waarde van deren van f 1000.— aanwezig is, welke voor f 30 verzekerd wordt, dan moet zulk eene overmoedige tie verdenkingen opwekken, die niet tegen te ho zijn.

Ook komt het voor dat de assuradeurs, na de de van den voorraad goederen tegen den juisten te hebben getaxeerd, in den polis een lageren prijs nemen, terwijl intusschen de goederen zijn verk en de voorraad niet is aangevuld.

De schade, welke dientengevolge wordt gele komt zoowel ten laste van de assuradeurs, als va eigenaren der goederen, die zich niet verzekerd ben en bij wien opnieuw wantrouwen wordt opge

Terwijl de assuradeurs die schade lijden h zakelijk tengevolge van de handelingen van hun soneel, is de tweede groep daarentegen zooveel a geworden door de praktijken der verzekerden.

Wel is waar is in de polis de bepaling opgen dat de te verzekeren goederen door de assura moeten worden opgenomen en onderzocht, doch onderzoek vindt niet altijd plaats, hetgeen het vo maakt eene grootere geldelijke winst te veroveren

*) „Dinar" is een woord van Arabischen oorsprong, waaronder verstaan een klein muntstukje van goud, dat vroeger althans, de had van ongeveer f 6.—.

lieden, die kwade bedoelingen hebben, gemakkelijk die, welke zij met den handel zouden kunnen maken.

Tengevolge van deze omstandigheden en bij het heerschende wantrouwen ten deze, is het verklaarbaar dat vele kleinhandelaren liever uit de buurt blijven van de verzekerde handelaren en de voorkeur geven aan eene verhuizing of aan het handeldrijven langs of op den openbaren weg, waar zij zich met hunne nering veiliger gevoelen.

Gedachtig aan het spreekwoord dat het beter is eene ziekte te voorkomen dan te genezen, beveelt de redactie niet alleen aan, doch beschouwt zij het als een plicht, dat, bij het plotseling uitbreken van een brand, ieder persoon, die ook maar het minste wantrouwen heeft of opzet daarbij vermoedt, aan de politie daarvan kennis geeft en haar op de hoogte brengt van den gang van zaken.

Zulk een handeling zal wel eens door sommigen als eene daad van verraad worden beschouwd, doch het algemeen belang gaat boven het particulier belang, terwijl het aan het licht brengen van een misdrijf toch altijd als eene goede handeling moet worden beschouwd.

Nu kan men hiertegen wel aanvoeren de bewering dat niemand het recht heeft zich met andermans zaken te bemoeien, doch daartegenover staat, dat als men door tijdige kennisgeving aan de politie een brand, die veel materieele schade aanbrengt, kan vóórkomen, men verplicht is daaraan gevolg te geven.

Men kan toch niet van inwonende huisgenooten verlangen dat zij bij het waarnemen van het toebrengen van schade aan hunne materieele belangen, stil zullen blijven zitten en het zullen aanzien dat een brandstichter, ten koste van anderen, zich eensklaps verrijkt.

Ten slotte zegt de redactie dat als de brandassurantie Maatschappijen volgens een behoorlijk en correct systeem werken, vele branden van verzekerde woonhuizen en winkels in Ned.-Indië kunnen worden voorkomen.

Oost- en West-Ind. Literatuur-Overzicht.

De Indische Gids.

Inhoud der April-afl.: Portret van Z.Exc. Dr. J. C. Koningsberger, Minister van Koloniën.

Het magisch denken van den Inlander, door Mr. F. D. E. van Ossenbruggen (tekst eener voordracht, den 1en Dec. 1925 gehouden voor de studenten der Nederlandsche Handelshoogeschool te Rotterdam).

Het ontstaan van de Javaansche wajang (slot), door B. M. Goslings. Schr. heeft van het onderwerp eene diepgaande studie gemaakt; z.i. is dit populaire schimmenspel on-Javaansch van oorsprong, doch geboren in China en van daar reeds zeer vroeg naar Java overgebracht. Het heeft er zijn verschijning gemaakt te midden van een volk met een over het geheel nog vrij primitieve cultuur en waar de priesters van den doodendienst zich van het spel hebben meester gemaakt, daarmede tevens het voortbestaan er van verzekerende. „Onder de gunstigste omstandigheden als een uitvloeisel van het klimaat, van den volksaard en van het geheele conglomeraat van veredelende Hindoe-invloeden, op de Javaansche beschaving uitgeoefend, heeft de wajang poerwa zich zoo in den loop der eeuwen ontwikkeld tot een zeer hoogstaande kultuuruiting van het Javaansche volk, eenig in de wereld en waard om door de eeuwen voort te bestaan."

Dr. J. R. Beversluys wijdt eene beschouwing aan het Ned.-Indische Boschwezen op Java (naar aanleiding van het dienstverslag over 1924).

Onder het opschrift: Twee aristocraten in het begin van de 17e eeuw (Eene épisode uit de geschiedenis van Djambi) geeft de heer J. W. J. Wellan interessante bijzonderheden over een mislukte poging van Portugeesche zijde om in Djambi vasten voet te krijgen.

Mr. Chr. P. van Wijngaarden schrijft over de rechtspositie der Indische stadsgemeenten binnen het rechtsgebied van de Provincie West-Java; hij heeft daaromtrent andere opvattingen dan Mr. S. Cohen Fzn., die in de vorige afl. van de I. G. over dat onderwerp zijn meening uiteenzette en thans aan het stuk van Mr. v. W. een Naschrift toevoegt.

De artikelenreeks wordt gevolgd door de vaste rubrieken: Varia (Kinderhuwelijken op Java). — Revue van brochures enz. (De bestuurshervorming in Ned.-Indië, enz.). — Buitenland (De koersverandering van Moskou, door G. N.). — Koloniale literatuur (Mr. P. H. Fromberg's verspreide geschriften, besproken door Dr. H. G. Heijting. — Les Indes Néerlandaises, par G. Angoulvant (besproken door G. N.). — Wetenschap, enz. (Pionierseischen van de H. V. A.).

Gegevens over Djokjakarta.

De omstandigheid, dat reeds een paar maanden na de uitgave van het werk „Gegevens over Djokjakarta 1925" de oplaag was uitgeput, waaruit blijkt dat op de publicatie zeer veel prijs werd gesteld, heeft de resident van dat gewest, de heer L. F. Dingemans, er toe geleid tot het uitgeven eener nieuwe monografie, getiteld: „Gegevens over Djokjakarta 126 B", als vervolg op een later te verschijnen geschrift „Gegevens over Djokjakarta 1926 A".

Het thans uitgegeven werk, in fol. formaat, handelt over speciale onderwerpen (nader in de inhoudsopgave gespecificeerd), waarbij aan den landhuur in de Javaansche Vorstenlanden een afzonderlijk hoofdstuk is gewijd, evenzoo aan de Djokjasche aardbeving in 1867, alsmede aaan verschillende in het gewest gehouden tentoonstellingen. — Weinig is het bekend, dat in de Prambanan-vlakte, nabij de hoofdplaats Djokjakarta, in den Hindoetijd, een groote stad heeft bestaan, waarvan thans enkele overgebleven tempels, vooral de tjandi Prambanan, eene bezichtiging overwaard zijn. Ook daarvoor vraagt een afzonder hoofdstuk de aandacht.

Een aantal kaarten en platen verhoogen de waarde van het boek in hooge mate; vooraf gaat een uitstekend geslaagd portret van het Hoofd van het Pakoe Alamsche Huis, staande naast het portret (in zilveren lijst) van de Koningin, tegengeschenk van Hare Majesteit aan genoemden Vorst.

Mededeelingen van den Dienst der Volksgezondheid.

Van deze publicatie (voorheen getiteld: Mededeelingen van den Burgerl. Geneesk. Dienst) is deel I van jaarg. 1926 verschenen. Het bevat eene belangwekkende studie van Dr. F. Kopstein: „Hygiënische studiën uit de Molukken" met tal van afbeeldingen en twee kaartjes.

Na een korte algemeene beschrijving van het land en de bewoners, hun huizen en woningtoestanden, voedings- en genotmiddelen, treedt schr. in beschouwingen over de zeden en gebruiken der Ambonneezen en der Tenimbereezen, om vervolgens eene afzonderlijke beschrijving te geven van de vele ziekten waarvan de bevolking heeft te lijden (waaronder in de eerste plaats: lepra). Dr. K. besluit zijne studie met aanteekeningen over het bevolkingsvraagstuk in de Molukken, gevolgd door tabellen over de verspreiding van sommige ziekten onder de schoolkinderen.

Hetzelfde deel brengt nog het derde vervolg van Prof. E. Rodenwaldt's entomologische notities, met uitkomsten van muggenvangsten tijdens door den schr. in de laatste twee jaren uitgevoerde dienstreizen in de oostelijke gedeelten van den Archipel.

Mededeelingen. Tijdschrift voor Zendingswetenschap.

Het eerste stuk van deel 70 bevat weder een vervolg van Dr. A. C. Kruyt's beschouwingen „Van Heiden tot Christen"; de schr. heeft het thans over Wet en Evangelie in de Zending op Midden-Celebes en de moeilijkheden voor welke de zendeling vaak komt te staan bij de toepassing van beide begrippen. — Prof. Dr. C. Snouck Hurgronje wijdt, onder het opschrift „Een belangrijk boek over het rassenprobleem", een uitvoerige beschouwing aan een werk van J. H. Oldham: Christianity and the race problem. — Het volgend artikel, van C. W. Nortier, handelt over het geestelijk leven van den dessa-Javaan. — Verder bevat dit Nr. een zeer uitvoerig bewerkt overzicht uit de Javaansch-Maleische pers, voor zoover betrekking hebbend op de volgende onderwerpen: godsdienst, volksbeweging, onderwijs, vrouwenbeweging en arbeidersbeweging. — De rubriek „Belangrijke verschijnselen op Zendingsgebied" biedt groote verscheidenheid, evenals de „Literatuur-aankondiging."

De Mestiezen van Kisar.

Aannemende dat de lezers van het Kol. Weekbl. wel zullen weten dat op het kleine Molukken-eilandje Kisar een paar honderd afstammelingen wonen van in Compagniestijd aan hun lot overgelaten en vergeten Europeanen, welke nakomelingen hun ras betrekkelijk zuiver wisten te bewaren, doch overigens een levenswijze volgen geheel gelijk aan de oorspronkelijke bewoners van dat eilandje, laten we hieronder eenige aan „Neerlandia" ontleende bijzonderheden volgen, waaruit blijkt dat men zich in de laatste jaren hun lot heeft aangetrokken.

Op Koepang zijn voor een twintig Kisareesche gezinnen woningen gebouwd, terwijl de kinderen kosteloos tot de Europeesche school zijn toegelaten. Dit is

nu acht jaar geleden en verklaard wordt dat deze kinderen haast niet van de Europeesche zijn te onderscheiden. Het vorige jaar hebben zij een bezoek kunnen brengen aan het land hunner geboorte, doch door hunne opvoeding op een Europeesche school zijn de kinderen ongeschikt geworden voor het leven dat zij vroeger leidden. Voor de verdere opleiding dezer kinderen is nu onder leiding van het Binnenlandsch Bestuur opgericht de „Vereeniging tot opvoeding der Mestiezen-kinderen van Kisar", welke zich ten doel stelt om de opvoeding van dit jonge geslacht in den ruimsten zin ter hand te nemen, dus zoowel maatschappelijk als geestelijk.

Sri Poestaka.

De Maart-afl. van dit door „Volkslectuur" in de Maleische taal uitgegeven maandblad opent met een fraai gezicht op het meer van Wanajasa bij Poerwakarta, gevolgd door een geïllustreerd artikel over de Londensche haven en markt; een uittreksel uit een lezing van Prof. Dr. Hoesein Djajadiningrat over het gebruik van vreemde woorden in de Maleische taal; een geïllustreerde verhandeling over de Tenggereezen (res. Pasoeroean); het verhaal van Ken Tamboehan; iets over den pisang-exporthandel te Banjoewangi (met foto's); boekbespreking en redactioneele mededeelingen; feuilleton.

Oedaya.

Inhoud der April-afl. Titelplaat: Een scène uit het Javaansche tooneel met levende acteurs „Wajang wong". — Cultuur en civilisatie, door Noto Soeroto (slot). — Gezichten uit Indië: Het eiland Bali. — Gevoelens van liefde en trouw bij den Javaan. — Indrukken van de Molukken en Nieuw-Guinea (vervolg), door H. F. Tillema (met ill.). — Verder o.a. een bijdrage van S. Soetan Melajoe over het Vredespaleis te 's-Gravenhage.

Economisch-Statistische Berichten.

Dr. R. Broersma schrijft in het Nr. van 7 dezer een artikel: „Het tekort aan eigen rijst in Ned.-Indië", verband houdend met de door Dr. A. A. L. Rutgers onlangs in het Indisch Genootschap gehouden voordracht over de voedselvoorziening van Ned.-Indië. Dr. Br. toont zich bevreesd dat, nu de Inlandsche bevolking zich meer en meer gaat toeleggen op den aanplant van handelsgewassen, die (zooals rubber bijv.) voor haar in geldelijk opzicht zoo voordeelig zijn, de teelt van het hoofdvoedsel rijst daaronder moet lijden. Welke vrees intusschen niet door Dr. Rutgers wordt gedeeld, óók blijkens het Naschrift dat hij toevoegt aan de beschouwingen van Dr. Broersma.

Algemeen Landbouwweekblad voor Ned.-Indië.

Hoofdzakelijke inhoud van No. 35. De exploitatiehand der bergcultures. Vooruit- en terugblik,, door C. M. Hamaker. — Algemeen overzicht van de theecultuur in Ned.-Indië gedurende 1925. — De Nederlandsche theemarkt in 1925. — De nieuwe organisatie der Proefstations bij de bergcultures op Java. — Balansanalyses voor Rubber Maatschappijen (slot). — Weekrevue.

De Indische Mercuur.

No. 14 (7 April). Zal de katoen als grondstof verdrongen worden? door ir. W. L. Utermark. — De proefstations der bergcultures. — Invoer uit Ned.-Indië naar Australië gedurende het fiscale jaar 1924—25. — Kultuurberichten. — Kleine mededeelingen. — Verkeerswezen. — Financieele berichten en verslagen, zoomede de overige vaste rubrieken. — De afd. Handelsmuseum van het Kol. Instituut geeft literatuur over cacao, koffie, suiker, tabak en thee.

Indonesia Merdeka.

Inhoud van het Maart-Nr.: Indonesia op het Fête orientale (te Parijs). — Een gevaar in zachtzinnig gewaad (Blanda-theosofen) voor de Indonesische jeugdbeweging. — Een stukje uit onzen strijd om het bestaan (slot der beschouwingen over de rubbercultuur als belangrijke bron van inkomsten voor de bevolking). — De rotanstraf (scherpe critiek op het bestaan ervan). — Herleving van de Europeesche machtsevenwichtspolitiek (bespreking van het werk van den Volkenbond).

* * *

Overzicht van de Inlandsche en Maleisch-Chineesche pers 1926, No. 10. (Bureau voor de Volkslectuur en aanverwante aangelegenheden te Weltevreden).

Rondom het Idjenplateau, door H. 't H. (Met eenige afbeeldingen van interessante natuurgezichten). (Aarde en haar Volken. Maart '26).

Verslag over de Burgerlijke Openbare Werken in Nederlandsch-Indië over het jaar 1923. Vijfde gedeelte Bevloeiing, afwatering en waterkeering. Met platen en kaarten. (Weltevreden, Landsdrukkerij).

Jaaroverzicht van den in- en uitvoer van Nederlandsch-Indië gedurende het jaar 1924. (Mededeelingen van het Centraal Kantoor voor de Statistiek No. 3… Weltevreden, Landsdrukkerij).

Overzicht van den uitvoer en de productenmarkt van Makassar gedurende het vierde kwartaal van 1925. — De markt van enkele invoerartikelen op Java en Madoera in 1925. (Korte Berichten. 5 Maart '26).

Het vochtgehalte van Inlandsche rubber, door ir. W… Spoon. — De uitvoerhandel van Java en Madoera gedurende 1925, I. (In- en Uitvoer. 7 April '26).

Komedie Stamboel, door S. Kalff. — Een evenement op wajang-orang gebied. (Met afb.). (De Indische Verlofganger. 9 April '26).

BOEKAANKONDIGING.

No. 39 van Elsevier's Algemeene Bibliotheek is getiteld, Jeugdbeweging in Nederland door J. P. A, Ernstman. Wie iets van de jeugdbeweging hier te lande weten wil of zijn kennis omtrent deze belangrijke beweging wenscht te vermeerderen, raadplege dit systematisch geordend werkje, dat behalve een Voorwoord en overzichtelijke slotbeschouwing, een 10-tal hoofdstukken bevat. Gaarne wordt het boekske aan de jeugd, maar evenzeer aan volwassenen, ter kennisneming aanbevolen.

Suriname.

In zijne artikelen in „De West-Indische Gids" en elders heeft de heer Tj. Pyttersen een lans gebroken voor de geschiktheid van de hooger gelegen lichte gronden in Suriname voor den landbouw. Hij heeft daarbij ook gewezen op de meeningen van oude schrijvers over Suriname en Britsch Guiana. Het onderwerp is nu nader bestudeerd door den heer E. Essed in zijn in ons vorig nummer genoemd geschrift: *„Is in Suriname het land, buiten het zee- en rivieralluvium gelegen, voor den landbouw op groote schaal te benutten?"*

Het o.i. zeer belangrijke geschrift heeft in Suriname niet de aandacht getrokken die het verdient. De studie die getuigt van groote kennis van het land en van een merkwaardige opmerkingsgave. Wij zouden gaarne zien, dat deskundigen hun meening uitspraken over de beschouwingen en conclusies van den heer Essed, die de door hun gestelde vraag bevestigend beantwoordt. In het bijzonder trok onze aandacht hetgeen hij zegt over de geschiktmaking van de savannes voor den landbouw. De heer Essed eindigt zijn interessante studie met deze woorden:

.......„Nog ligt er land ongebruikt in overvloed, dat zooals betoogd is, uitnemend geschikt is voor den landbouw op groote schaal.

Mocht echter te eenigertijd de behoefte ontstaan naar meer land, dan, voorzeker, lieb Vaterland, magst ruhig sein: in uw heuvel- en bergland schuilt nog een onschatbaar actief op uwe rekening, die niet spoedig uitgeput zal zijn."

* * *

In verband met de studie van den heer Essed verdient opmerking het volgende bericht in „De West" van 19 Maart:

„*Savanna teelt?* Aan den heer E. G. Samson is voor den tijd van uiterlijk vijf jaren vergunning verleend tot het instellen van een onderzoek naar de geschiktheid voor veeteelt en landbouw — voor zoover deze laatste in verband met het veeteeltbedrijf noodig is — van een terrein vermoedelijk groot 32500 H.A., gelegen tusschen de Coeswijnerivier en den spoorweg."

* * *

In alle koffielanden groeit de koffie op heuvelland. Eenige jaren geleden ontmoette een Surinaamsch planter, op reis naar of van Nederland, een Engelschen of Amerikaanschen koffie-expert, die hem vroeg hoe hoog boven het zeevlak in Suriname de koffie groeit.

„Below sea level", was het antwoord, waarop de expert: „impossible, Sir."

Of de man aan de uitnoodiging om zelf te gaan kijken gehoor gegeven heeft, weten wij niet. Nu wil Dr

Fernandes, van het landbouw-proefstation, een proef genomen met een kleinen koffieaanplant op land buiten de alluviale kuststrook.

„De Surinamer" van 21 Februari acht de proefneming onnoodig en schrijft dat, als men de oude jaargangen van 't blad opensiaat, „men daar artikelen zal vinden van de hand van een eminenten geleerde, een echten studax, daarenboven van een oud en ervaren kolonist, van Pater van Coll, z.g., waarin Z.Eerw. dit vraagstuk ampel en goed gedocumenteerd heeft behandeld en in bevestigenden zin beantwoord."

Wij hebben slechts een flauwe herinnering van die artikelen en meenen daarom, dat de redactie van „De Surinamer" — nu het onderwerp blijkbaar weer aan de orde is — goed zou doen ze te herdrukken, vooral nu een inzender in „De West" van 2 Maart verklaart dat Pater van Coll „vele mogelijkheden geopperd heeft, vele stimuleerende beweringen heeft uitgesproken, maar helaas (wat geen verwijt aan hem is) niets „bewezen" heeft. Het zou dus in strijd met den geest van dezen pater wezen, om diens beschouwingen tot geleerde bewijzen te proclameeren en verdere proefnemingen overbodig te achten."

De inzender schrijft o.i. terecht: „Men wil in Suriname grootkapitaal binnenhalen. Zoo vaak is getracht dit uit redeneering te bereiken. Het resultaat is natuurlijk nihil geweest. Is 't dan nog geen tijd, dat we nu niet langer legenden blijven voortbouwen, maar eindelijk aan het werk gaan en op 'n behoorlijke manier gegevens aan het kapitaal verstrekken"......

* * *

Prof. Dr. Stahel, die, op reis naar het Wilhelminagebergte diep in het binnenland zit, heeft van daar uit in „De West" van 16 Maart een uitvoerig artikel doen opnemen om ernstig te waarschuwen tegen de hervatting van de rubbercultuur in Suriname, waarvan hij, wegens de bladziekte der Hevea, mislukking verwacht.

De heer Th. Waller, door de redactie daartoe in de gelegenheid gesteld, maakt in hetzelfde nummer zijne opmerkingen over de beschouwingen van Prof. Stahel. Wij ontleenen daaraan het volgende:

......„Wetenschap — de phytopathologische branche, die Prof. Stahel zoo ijverig bestudeert, inbegrepen — is iets, dat in gissingen is verstrikt. Tastend gaat men vooruit, en wat gisteren nog een rots van waarheid geleek, zakt heden krakend in elkaar. Dat moest tot voorzichtigheid manen. Want aan de mannen van de wetenschap is het beter bekend dan aan anderen, dat het haast grijpbare door een nieuwe ontdekking soms plotseling vervaagt en zich oplost in het oneindige onbekende......"

......„Toen mijn broer bij een onderhoud met Prof. Stahel melding maakte van den keurigen aanplant op Beekhuizen, riep de Professor met overtuiging uit: „Dat kan niet." Mijn broer hield vol, de Professor ook en daar was maar één uitweg op: een auto nemen en zich ter plaatse begeven, hetgeen ook geschiedde. En? De Professor moest erkennen, dat de aanplant (waarvan hem het bestaan niet bekend was) behoudens heel enkele boomen, er goed voor stond. Maar hij zeide, dat dit toch niets afdeed van de algemeene waarheid, dat het hier met Hevea niet ging. Later is gebleken, dat op plantage De Vrede een aanplant van bijna tien duizend boomen tot op heden intact is gebleven en dat ook plantage Nieuw Clarenbeek een aanplant van ongeveer gelijke grootte bezit. Dit alles zegt volgens Professor Stahel niets. Het zal wel aan mijn leekenverstand liggen, maar wanneer zulke uitgebreide aanplantingen zich gedurende 15 tot 20 jaren handhaven onder een accumulatie van ongunstige factoren, zooals daar zijn: slechte bodem en dito drainage, onoordeelkundige behandeling, intense verwaarloozing, wanneer — zeg ik — van zoo'n aanplant, voortgekomen uit meer dan slecht plantmateriaal, niet meer dan een paar procent der boomen aan de ziekte ten offer valt, dan vraag ik of het gerechtvaardigd is te beweren, dat in deze materie het laatste woord al gesproken is? Naar mijne bescheiden meening is dat niet het geval. Nergens is hier de cultuur opgegeven om de ziekte. Op geen enkele plantage heeft de sterfte, voor zoover mij bekend, meer dan enkele procenten bedragen. Onder de suggestie gebracht, dat voor Suriname de rubber wegens de lage prijzen geen economische beteekenis meer had of ooit weer zou krijgen, hakte men de boomen bij duizenden — in enkele gevallen bij tienduizenden — om.

Iedereen kan zich overtuigen, dat overal in de kolonie, waar de houthakkersbijl de boomen gespaard heeft, deze goed staan. Maar als desondanks de Professor op grond van zijn theorie zegt, dat zoodra het aantal boomen vermeerdert, de ziekte verwoestend zal optreden, dan buig ik het hoofd en leg de pen neer met de zucht: *arm Suriname*".

* * *

„De West" van 9 Maart schrijft:

„Dezer dagen werd door een landbouwleeraar Liems de aandacht gevestigd op de mogelijkheid om op goedkoope wijze terreinen te bevloeien in den Saramaccapolder, met het nu nog steeds zoete water van het Saramaccakanaal.

De meeste gronden liggen slechts twee tot drie voet boven het kanaalpeil, zoodat er weinig arbeidsvermogen noodig is, om het water op te pompen. Deze proef ligt in de lijn van het betoog door den heer Liems geleverd in „De West-Indische Gids", over de uitoefening van kleinen landbouw, met behulp van irrigatie en drainage. Beantwoordt de proef, dan zal dit systeem ongetwijfeld geleidelijk over den geheelen polder worden uitgebreid en zullen daardoor de kansen voor de kleine landbouwers om met behoorlijke winst te werken, niet weinig worden vergroot. Onderzocht kan dan worden of dit systeem ook kan worden toegepast voor de vestigingen der Hollandsche boeren rondom Paramaribo.

De heer Liems meent, dat als men irrigatie en drainage in de hand heeft, men ook een proef zou kunnen nemen om de Columbiaansche methode van planten van Gros Michel bacoven hier toe te passen. Men weet dat in Columbia de Panamaziekte niet voorkomt"......

* * *

Bij resolutie van den gouverneur van Suriname van 4 Maart is bepaald, dat mede tot den werkkring van het Landbouw-proefstation zal geacht worden te behooren, de landbouwvoorlichtingsdienst van het sedert opgeheven departement van Landbouw, Nijverheid en Handel, in verband waarmede onder de bevelen van den directeur van dat proefstation staat het personeel van dien voorlichtingsdienst; wordende de landbouwleeraar J. A. Liems zooveel mogelijk ter beschikking gesteld van den agent-generaal, in verband met de aan dezen hoofdambtenaar opgedragen zorg van het onderhoud en de verbetering van de centrale vestigingsplaatsen, andere vestigingen van kleine landbouwers en van gouvernements-stalweiden.

* * *

„De West" van 5 Maart schrijft:

„Constantia. De heer Freeman, een Amerikaan, die onlangs de kolonie bezocht voor de katoencultuur, heeft de plantage Constantia gehuurd, met optie tot koop. De bedoeling is om de plantage in katoen en koffie om te zetten. Met het beheer is belast de heer E. Snellen, oud-directeur van den landbouw, en met de uitvoering der werkzaamheden de heer J. Pool."

* * *

Wij lezen in *„De West"* van 2 Maart:

„Suriname's geschenk. Gisteren werd door Mr. S. D. de Vries van Harer Majesteits particulier secretaris Baron van Geen onderstaand telegram ontvangen: „Prachtig geschenk Suriname goede orde ontvangen. Koningin Prins bijzonder erkentelijk brief volgt."

* * *

Volgens een mededeeling in *„De West"* van 12 Maart is Baron van Heemstra, Gouverneur van Suriname, benoemd tot Commandeur van het Legioen van eer.

* * *

Bij Kon. besluit van 1 April is aan den gouverneur van Suriname, mr. A. J. A. A. baron van Heemstra, met ingang van 15 Mei, voor den duur van 3 maanden, verlof naar Nederland verleend.

* * *

Wij vestigen de aandacht onzer lezers op een zeer belangrijk artikel van de hand van den heer A. S. J. Fernandes — oud-griffier der Koloniale Staten — in *„Het Vaderland"* van 10 April, Av.blad B, onder het hoofd: *„Het Opperste Gerechtshof van Suriname. Ministerieele bedreiging van de onafhankelijkheid"*. De schrijver is van oordeel dat de Kamer door een krachtig en ondubbelzinnig votum in den vorm van een motie van orde moet aandringen op intrekking van de artikelen 9 en 46 van Het eglement op de Inrigting en Zamenstelling der Regterlijke Magt in Suriname.

Curaçao.

Wijziging Curaçaosche begrooting 1924.

Ingediend is een wetsontwerp tot wijziging van de Curaçaosche begrooting voor het dienstjaar 1924.

De uitkomsten van het begrootingsjaar zijn geweest: voor de inkomsten ƒ 2.517.972.—, voor de uitgaven ƒ 2.511.419.—, zoodat de middelen ƒ 6552.— meer hebben opgebracht dan voor de bestrijding der uitgaven werd vereischt en dientengevolge over de Rijksbijdrage niet behoeft te worden beschikt.

Het eindcijfer der begrooting zal thans nader bepaald moeten worden op ƒ 2.715.321.—.

De hoogere opbrengst van de middelen: invoerrecht, accijns op gedistilleerd, ontvangsten wegens dienstverleening en havengelden, is in hoofdzaak het gevolg van de economische opleving van Curaçao. Bovendien had men bij het doen van de ramingen voor 1924 nog geen voldoend overzicht over de hoogere opbrengst der heffingen, die einde 1922 werden herzien.

Havenverbetering.

In aansluiting op hetgeen wij 25 Maart j.l. meedeelden, kunnen wij melden, dat de Kol. Raad in zijn vergadering van 22 Februari 1926 heeft vastgesteld een brief aan den Gouverneur, waarin de Raad adviseert om voor ƒ 35.000.— de bedoelde terreinen van den Heer Petrus Boom te koopen en waarin de Raad zich verbindt mede te werken tot het tot stand komen eener tijdelijke bijzondere heffing, indien door het bouwen der brug over het Waaigat op de plaats door de afdeelingen aangewezen en het aanleggen van een nieuwen weg meerdere kosten veroorzaakt worden boven de reeds aangevraagde ruim vijf ton die niet door hoogere opbrengst der middelen of door bezuiniging op deze of de volgende begrooting zouden kunnen worden bestreden.

De protestantsche gemeente op Bonaire.

De kerkeraad der V. P. G. op Curaçao heeft zich in een brief aan den Kol. Raad verklaard tegen de opheffing van de betrekking van Predikant op Bonaire. De kerkeraad wijst er op dat (ingeval van opheffing) de Prot. Gemeente op Bonaire zal uiteenvallen; dat er geen reden is om de Protestanten op Bonaire zonder godsdienstige leiding te laten; dat de Gemeente op Bonaire geenszins ingenomen is met de pogingen van Ds. Foppema; dat het heel wel mogelijk is, dat wegens den hoogen levensstandaard op Curaçao en den stijgenden op Aruba binnenkort velen een andere woonplaats zullen moeten zoeken, waarbij Bonaire allereerst in aanmerking komt; dat door vestiging van een groote onderneming op Bonaire het aantal Protestanten aldaar kan toenemen.

Op voorstel van den voorzitter is deze brief in de afdeelingen behandeld, waarna de Kol. Raad den Gouverneur heeft meegedeeld, hem niet in overweging te kunnen geven „tot opheffing van de betrekking van godsdienstleerjaar van de Protestantsche Gemeente op Bonaire over te gaan, bijaldien daarmede bedoeld is het verwijderen van de Curaçaosche begrooting van de bezoldiging voor den leeraar van die gemeente.

Indien tengevolge van het afnemen van het aantal Protestanten op Bonaire de noodzakelijkheid of behoefte van het geregeld op dat eiland wonen van een godsdienstleeraar van die Gemeente niet meer wordt gevoeld, bestaat er, naar het oordeel van den Raad, geen bezwaar dat de tegenwoordige titularis den dienst verlaat en bedoelde betrekking vacant blijft, mits geregeld op de Curaçaosche begrooting het voor die betrekking uitgetrokken bedrag voorkomt, waaruit te allen tijde de bezoldiging van een godsdienstleeraar op Bonaire kan plaats hebben, ingeval door toenemen van het aantal Protestanten aldaar of anderszins de wensch naar een voorganger mocht ontstaan en waaruit zouden kunnen gekweten worden de reis- en verblijfkosten bij een dienstreis naar Bonaire van een op een ander eiland gevestigden predikant of godsdienstleeraar, die op verzoek van de Protestantsche Gemeente op Bonaire, bereid mocht gevonden worden zich op vastgestelde tijdstippen of bij gelegenheden naar gezegd eiland te begeven."

Wij vreezen, dat, wanneer de godsdienstleeraar den teruggang niet heeft kunnen tegenhouden, zonder dezen het ledental wel niet klimmen zal. Over de oorzaken van den achteruitgang geen woord.

De nieuwe notaris.

Zooals bekend, is onlangs de mogelijkheid geopend een derden notaris aan te stellen. Thans is met de waarneming van dit ambt belast de heer E. S. C. de Veer Abrahamsz, gewezen advocaat-generaal bij het hof v justitie.

De pharmaceutische dienst.

Blijkbaar naar aanleiding van de gedachtenwisseli in de Staten-Generaal bij de begrooting over 1925 o dit onderwerp, waaraan ook ons blad heeft deelge men, is thans in de 2de Kamer bij het Voorloopig V slag voor 1926 gevraagd, of de Openbare gezondhei dienst voor de pharmaceutische contrôle beschikt o een wetenschappelijk gevormde kracht..

Hierop luidt het antwoord van den Minister:

„Aan het laboratorium van den openbaren gezo heidsdienst zijn een hulp-scheikundige en een hu bacterioloog werkzaam. Voor zoover den ondergete kende bekend, zijn deze krachten niet aan eene hoo school opgeleid."

Onze haven in het buitenland.

Onder bovenstaand opschrift plaatsten wij in blad van Zaterdag 31 October 1925 een artikeltje, wa in wij de aandacht vestigden op het feit, dat het in algemeen belang van de scheepvaart zou zijn, ind de bank, welke zich midden in het Schottegat vindt, zoo spoedig mogelijk werd weggebaggerd, wa door een aanmerkelijke ruimte gewonnen zou word om met groote schepen te manoeuvreeren.

Dat zulks wel noodig is, is o.a. thans bewezen d het feit, dat 17 Februari 1926 het Engelsche stoomsc *„San Gerardo"*, onder loodsaanwijzing, het baken, welk op deze ondiepte staat, omvoer.

Of het schip aan den grond geloopen is, weten niet met zekerheid, doch het zal op den gezagvoer zeker wel geen aangenamen indruk gemaakt hebb temeer niet wanneer men daarbij in het oog hou dat het schip voor de schade aansprakelijk gest wordt.

Het gevolg is ook meestal een ontevreden kapit welke in zijn rapport over zulk een ongeval aan reeders de ongunstige toestanden der haven sterk n voren brengt en deze onder zijn collega's verspre welke dan dikwijls een vóóroordeel tegen onze ha zullen hebben zelfs voor ze er geweest zijn.

In aanmerking nemend, dat deze *betrekkelijk klei ondiepten* in het Schottegat zulk een *groot* gedeelt van ontoegankelijk maken voor *groote* schepen, w het onwillekeurig verwondering, waarom men maar steeds niet met de opruiming ervan begonnen De haventoestanden schreeuwen alom om verbeteri Welnu, waarom dan niet met het meest noodzakeli en gemakkelijkste begonnen?

Het Gouvernement heeft toch een eigen bagg machine!! *(A. d. C.)*

Uit den Verren Vreemde.

De brand van de P. C. Hooft.

Nadat wij het alarm overgenomen hadden, zoo „La Dépêche Coloniale" dit had laten hooren, kw ditzelfde blad in zijn nr. van 3 April de eerst gew onrust temperen. Wij haasten ons deze herziene lez weer te geven, hopende dat de conclusie waartoe komt, deze namelijk, dat de P. C. Hooft in Juni k en klaar zal kunnen worden afgeleverd, verwezenl zal worden.

Volgens het nieuwe bericht zijn vlammen en ro dicht en hoog om het schip opgestegen, toen de d vende mazout in brand was geraakt, maar is de rokkende schade niet van groote beteekenis geword Dank zij het vaardig optreden van de directie van werven van de Loire, kon de mazout met kracht pompen uit de buurt van het schip weggestuwd w den. De prachtige boot is slechts aan een zijde, o een betrekkelijk kleine lengte, beschadigd. Het pla ijzer, bewerkt met waterstralen, is weinig opgezet, men hoopt dat vervanging ervan niet noodig blijken.

De houten onderdeelen, die bij een vorigen br werden beschadigd, zijn door nieuwe vervangen, en Saint Nazaire is men, zooals gezegd, de meening gedaan, dat het vertrek naar Amsterdam van de voor de St. Vt. Mij. Nederland bestemde, mailboot, Juni kan geschieden.

Wij voegen aan dit verblijdend bericht een aant kening toe, aan dezelfde bron ontleend.

Volgens L. D. C. heeft de Mij. Nederland een tw de motorschip, de Christiaan Huygens (174 M. l., 26 t., 17000 p.k., 15 kn.) besteld, waarvan de bestell ook aan de werven van de Loire zou zijn ten deel worden, ware het niet dat het „veto gouverneme

glais" haar dit had ontnomen, want zij hadden prijzen aangeboden die veel voordeeliger waren dan die der Engelsche- en zelfs der Nederlandsche mededingers.

Ons dunkt dat in dit bericht zeker iets is recht te zetten. De Mij. Nederland staat toch niet onder een „veto gouvernemental anglais".

Frankrijk als mandaat-houder in Syrië.

De commissie van den Volkenbond, welke de aangelegenheden der mandaat-gebieden te behandelen heeft, stelde het vorige jaar de bespreking van de Syrische zaken uit, in verband met de gebeurtenissen daar. Het Fransche rapport was nog niet ingekomen en de stand van zaken, in wat de opstand der Droezen werd genoemd, was te troebel om toen reeds tot een beoordeeling te kunnen komen. Uitstel werd verleend. Intusschen was generaal Sarrail, die naar veler oordeel te ruw was opgetreden, vervangen door senator de Jouvenel, den bekenden Volkenbondsfiguur.

In Februari vergaderde nu de permanente mandaatscommissie te Rome om zich thans speciaal met het Syrische rapport bezig te houden.

Wij vonden reeds gelegenheid om t. d. p. melding te maken van commissies en delegaties uit Syrië, die zich ook naar Rome hadden begeven, om opvattingen en inzichten te bepleiten, welke tegen de Fransche feitelijk ingaan.

Heeft men aan Volkenbondsorganen wel eens kunnen verwijten, dat zij zich te veel lieten leiden en beheerschen door een vooropgezette meening, of een vooruit gewenschte conclusie, de commissie, welke t.d. rapport heeft uitgebracht, mag een dergelijk verwijt zeker niet treffen. Het uitvoerig overzicht, dat de pers van het rapport bevat geeft den indruk van onbevangen onpartijdigheid, de kritiek wordt Frankrijk niet bespaard. Deze critiek richt zich in de eerste plaats tegen het verslag, dat de mandaatmogendheid zelf over den toestand in Syrië heeft ingediend. De commissie betreurt te moeten verklaren, dat dit document niet beantwoordt aan de eischen, die men er aan stellen mag. Het bevat leemten, niet slechts in de uiteenzetting van de onmiddellijke oorzaken der tegenwoordige onlusten, doch ook wat de diepere oorzaak betreft van een onrust, waarvan niets gebleken is in de vorige rapporten. Het rept bovendien met geen woord van een onderzoek naar den algemeenen toestand in het mandaatsgebied, noch naar de verantwoordelijkheid der Fransche agenten, tegen wie nogtans in het Fransche parlement ernstige beschuldigingen zijn uitgebracht. De mandaatscommissie heeft daarom een ruim gebruik gemaakt van de petities, welke haar van verschillende zijden bereikt hebben.

De mandaatscommissie stemt in met de definitie van de mandaatstaak door De Caix, Frankrijk's vertegenwoordiger in de commissie gegeven, en de commissie erkent, dat Frankrijk's taak in Syrië zeer is bemoeilijkt doordat de proclamatie van het recht van zelfbestemming en de verklaringen van Frankrijk en Engeland over de toekomst van Syrië tijdens den oorlog de Syriërs in de meening gebracht hebben, dat zij onmiddellijk onafhankelijk zouden worden. Van het oogenblik dat het mandaat ingevoerd werd, hebben er in Syrië naast de partij, die gunstig voor Frankrijk was, partijen bestaan, die vijandig gezind waren tegen den Franschen invloed en het mandaatsstelsel zelf. Deze oppositie heeft nooit gezwicht.

Bij de bespreking der grieven, welke tegen het Fransche bestuur aangevoerd zijn maakt de commissie uit de verklaringen van den Franschen vertegenwoordiger op, dat het niet waar is, zooals het Syro-Palestijnsche comité beweert, dat de Bank van Syrië, door de inrichting van haar statuten, al het goud uit het mandaatsgebied naar Frankrijk zou overpompen. De commissie doet echter opmerken, dat het door Frankrijk ingevoerde stelsel van pariteit tusschen de Syrische en Fransche valuta's waardoor het Syrische geld aan al de schommelingen van den frank onderworpen is, ernstige nadeelen voor de Syrische bevolking heeft.

Wat den opstand van de Droezen aangaat, zegt de mandaatscommissie, dat één van de oorzaken der revolte is geweest, dat de opvolgers van De Caix, die Hooge Commissaris in Syrië geweest is, de overeenkomst niet hebben nageleefd,. welke hij in 1921 met de leiders der Droezen gesloten had, en welke aan de stammen een ruime mate van autonomie toestond. De ruwe behandeling van de Droezische notabelen, toen zij zich in April 1925 bij generaal Sarrail aanmeldden om de terugroeping van kapitein Carbillet te vragen, heeft, in verband met overdreven eischen onder den vorm van dwangarbeid, een diep gevoel van wrok gewekt.

In haar besluit zegt de mandaatscommissie, dat zij vooral getroffen is door het gemis aan continuïteit, dat de mandaatspolitiek in Syrië gekenmerkt heeft. Het treffendste voorbeeld wordt geleverd door de opeenvolgende wijzigingen, die in een periode van vijf jaar hebben plaats gehad in de territoriale organisatie van het land. Van 1919 tot 1925 zijn er vijf Hooge Commissarissen geweest, om van de waarnemende te zwijgen. Deze voortdurende veranderingen in het opperbestuur brachten een instabiliteit mee in alle takken der organisatie en deze onstandvastigheid bevorderde de verscherping der geschillen, waarvoor in dit gebied met tallooze rivaliteiten van ras, godsdienst en volksstammen, steeds overvloedige stof aanwezig is.

Bovendien vertoonden de Fransche adviseurs een al te uitgesproken neiging om de plaats in te nemen der plaatselijke overheden, zoodat de Syriërs den indruk moesten krijgen, dat het mandaat langzamerhand omgezet werd in een stelsel van directe administratie door de Franschen.

Ter rechtvaardiging van de mandaatsmogendheid laat het rapport gelden, dat de inboorlingen wel een groote mate van apathie aan den dag gelegd hebben, waardoor de Fransche administrateurs welhaast gedwongen werden buiten hun boekje te gaan.

De mandaatscommissie wijst ten slotte op de groote offers aan geld en manschappen, die Frankrijk zich reeds voor Syrië getroost heeft en zonder welke dit gebied vermoedelijk reeds lang weer onder het Turksche juk gebracht zou zijn. In verband met de verklaringen der mandaatsmogendheid, dat zij in Syrië geene dan onbaatzuchtige doeleinden nastreeft, en de bewijzen, door De Jouvenel geleverd, dat hij het eerlijk met deze politiek meent, spoort het rapport tenslotte de inwoners aan om niet langer hunne medewerking bij de uitvoering van het mandaat te weigeren, daar dit hun emancipatie slechts vertragen kan.

Wij meenen aan dit rapport één kantteekening te moeten toevoegen.

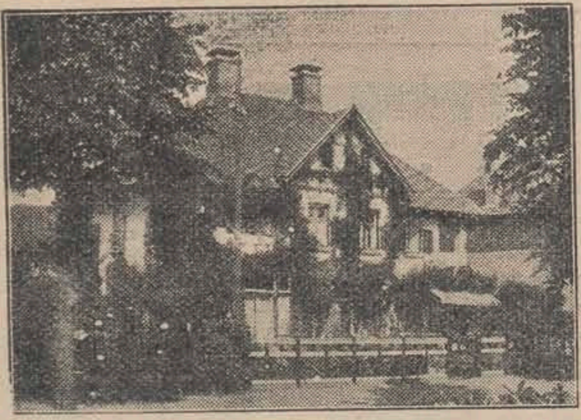
Gemis aan continuïteit is zeker een gebrek van de Fransche politiek. Een enkelen keer laat zij een bestuurder gelegenheid om een plan door te zetten. De leiding van maarschalk Lyautey in Marokko was hiervan een voorbeeld.

In Syrië is het wispelturige van het vertrouwen der Fransche regeering in de door haar gekozen hooge commissarissen wel heel duidelijk vertoond. Naar ons inzicht, is de leiding daar het meest in veilige handen geweest toen generaal Weygand er het bewind voerde. Politieke partij-overwegingen deden hem vervangen door generaal Sarrail, die o.i. een verkeerden kijk op de zaken had. Nu staat de Jouvenel aan het roer.

De Fransche Kamer heeft de begrooting voor Syrië pas met een millioen verminderd. Het rapport van de commissie te Rome komt Frankrijk tekortkomingen toekennen. Het is te betreuren dat dit zoo samenvalt. In 't algemeen zijn wij voorstanders van publiciteit, maar wat 't zwaarste is moet men het zwaarste laten wegen. 't Wil ons voorkomen, dat de Jouvenel ondervinden zal, dat de uitspraak der commissie voor anti-Fransche propaganda zal worden gebruikt. De vermindering van 't budget met 1 millioen fr. zal, niet om dit bedrag zelf, maar om de beteekenis, die de verzetspartij in Syrië erin zal weten te leggen, mede kwaad doen.

't Klinkt misschien als een tegenstrijdigheid, maar 't is toch eerlijk gemeend: wij verwachtten van de politiek van de Jouvenel de beëindiging niet van de moeilijkheden in Syrië, maar toch vinden wij 't jammer dat hij belemmerd wordt in de vrije uitwerking van zijn opvattingen. Zijn stelsel, van eerst bepraten, fouten doen inzien, tot beter inzicht overreden, om daarna, indien dit alles gefaald heeft, tot doortastende maatregelen over te gaan, dit stelsel is niet dat waarmede men succes heeft tegenover Arabische stammen.

Deze moeten de straffende hand nabij voelen en er, bij 't buiten den band springen, dadelijk door getroffen worden. Maar juist omdat wij 't als een fout van de Fransche politiek beschouwen, dat zij veel te gauw over stag gaat, zouden wij 't van belang hebben geacht de Volkenbondsfiguur haar proefneming zuiver te laten uitvoeren en tot conclusiën te laten komen, die niet afgeleid of verward waren, door van elders bijgebrachte ongunstige inwerking. Het Fransche parlement had daarom het door den vertrouwensman gevraagde budget onverkort moeten verleenen. De mandaatscommissie had daarom haar rapport wel ter kennis van den mandaathouder over Syrië moeten brengen, maar de publicatie ervan moeten uitstellen totdat de Jouvenel het oogenblik hiervoor geschikt zou heb-

ben geoordeeld. Hij is toch ook de vertrouwensman van den mandaatgever, den Volkenbond.

De stabiliteit waarop de mandaatscommissie, in beleid en in persoon aandringt, wordt door haar publicatie zelf geschokt en geschaad, en de, uit de ondervinding van de Jouvenel, nader te trekken leering voor de toekomst wordt er ook door vertroebeld.

Berichten der Afdeelingen.

Afdeeling Amsterdam.

EEN BEDROEVEND RESULTAAT.

In het „Koloniaal Weekblad" van 25 Maart jl. deelden wij mede, dat wij in overleg waren getreden met de Directie van het bekende Cental-Theater in de Amstelstraat en dat zij bereid was op een der Zaterdagmiddagen in April in haar theater een „Indische kunstmatinée" te geven, bestaande uit dansen door R. M. Jodjana en een wajang-voorstelling door R. S. Hardjodiringgo.

Leden van onze Vereeniging zouden deze zoo interessante kunstmatinée met hunne introducé's tegen den prijs van f 1.— en van f 2.— (Loge en Beignoires) kunnen bijwonen.

Kregen wij op onze poging, om een demonstratie van de Sumatra-film voor onze leden te kunnen houden een „resultaat van 15 aanvragen", voor bovengenoemde kunst-matinée was het resultaat nog bedroevender, er kwam n.l. „geen enkele aanvraag". Wel een schamele belooning voor al de moeite en tijd welke onvermijdelijk aan de voorbereiding van zulke matiné's en filmvoorstellingen verbonden zijn.

DE BOEDDHA-FIGUUR IN DE KUNST.

Woensdag 7 April hield de heer Anne Hallema uit Den Haag voor de leden onzer Afdeeling en voor die van de Afdeeling „Lego" (Lichamelijke en geestelijke Ontwikkeling) van de Amsterdamsche Burgerwacht eene lezing met lichtbeelden over „De Boeddha-figuur in de kunst".

Spreker begon met onder de aandacht te brengen dat sinds enkele tientallen van jaren in Europa eene levendige belangstelling is gewekt voor de beeldende kunst der Hindoes en Oost-Asiaten.

Wel kende men hier sinds lang hun tempels, beelden en schilderijen, maar men zag ze meer als curiosa met geheimzinnige beteekenis, van ethnografisch en godsdienstig belang, dan wel als geestesuitingen in schoonheidsvormen.

Dat zoo'n z.g. „afgodsbeeld" een „thing of beauty" zou zijn, dat naast en vaak boven een gothiek of renaissance beeldje kon worden gesteld, werd maar door een ènkele ingezien.

De dingen uit China, Japan en Indië waren zoo vreemd. Men begreep ze niet, vond ze zoo raar en bleef blind voor de zeldzame schoonheid van veel Boeddhabeelden en oude schilderijen, omdat er gewaand werd dat iets pas „mooi" kon worden gevonden, wanneer men wist, wat het voorstelde.

Doch het is niet door het weten en het verstand dat iemand de heerlijkheid van een kunst geniet. Aesthetisch aangedaan worden door een kunstwerk geschiedt onafhankelijk van het intellect.

Men heeft er zich voor „open" te stellen, zooals voor het zien van de natuur en het hooren van muziek.

Dat geen geleerdheid de poort opent op de velden van de eeuwige schoonheid, zooals die in de beeldende kunst geopenbaart wordt, kan hieruit wel zeer klaar blijken dat het in ons land maar een paar eenvoudige menschen zijn geweest, die met eenige anderen de pioniers werden voor het groote cultuurwerk n.l. de belangstelling voor de Oost-Aziatische beeldhouw- en schilderkunst. In het begin dezer eeuw, zoo in de jaren 1903—1904 begon de firma Kleykamp, die een handel in riet en mandenwerk sinds 1792 te Rotterdam dreef, voorwerpen van Japansche en Chineesche kunst te exposeeren. Voor de oningewijden gaf de bekende essayist J. A. Loeber Jr., in den catalogus van die tentoonstellingen beschouwingen over Japan en China. Bremmer ging en geeft nog lessen in het aestetisch zien van kunst. Prof. Dr. M. W. de Visser organiseerde te Leiden tentoonstellingen van Japansche Prentkunst. In Bergum richtte de oud-Ind. onderwijzer Van der Meulen, een museum van Oost-Aziatische kunst in, dat thans een sieraad is van kunst-verzameling te Leeuwarden.

Verschillende periodieken gaven artikelen over Boeddhistische-, Hindoesche-, Chineesche-, Japansche- en Indische kunst. Vooral muntte daarin uit het Maandblad

„Nederlandsch Indië, Oud en Nieuw". Hoezeer dez… langstelling in Holland voor de geestelijke schoo… der kunst uit het Oosten aanwakkerde, bleek w… de oprichting der Vereeniging van Vrienden der … Aziatische Kunst, die sindsdien drie belangrijke … toonstellingen organiseerde en een paar fraaie … werken uitgaf.

Na deze inleiding wees de heer Hallema er op, h… leek het beste doet zich tot een bepaalde groep v… guren te beperken, daar telkens weer, zij het o… veelvoudige gedaante-verwisseling de figuren van … Boeddha in het weelderig woud der Oost-Aziat… kunst verschijnen en hij beginnen moet zich er r… schap van te geven dat deze gestalte in gebaar, … vormenrythme en lijnmuziek voor zijn gemoed, … geest en schoonheidszin te beteekenen heeft.

Want in elke Boeddhafiguur is een wereld van … sche gedachten en verheven gevoelens gerealiseerd … men zich pas na jaren van stil gepeinzen en ge… zuivering kan eigen maken.

Dit is de kunst der Stilte, der Kalmte, van de… moedsvrede en van de kristallijnen Rust.

Gelijk in een effen bergmeer het klare hemel-… ongebroken wordt weerspiegeld, zoo wordt in d… louterde ziel zuiver weerkaatst het verheven beeld … den zwijgenden, naar binnen en naar boven luister… Boeddha. Wij, die graag veel praten, moeten l… luisteren om de subtiele schoonheid van de Boe… kunst te kunnen waarnemen en door haar eeuwig… adem te worden beroerd.

Want het is als eene fluistering uit hemelsche v… die zacht en teeder en vervlietend als een geur u… vorm- en lijnharmonie van het Boeddhabeeld tot … ziel komt.

Hierna behandelde de spreker de verschillende … dha-figuren, zooals die voorkomen in de nissen va… Boroboedoer, wees op de kleeding, op de handho… gen, op de ligging der beenen en eindigde zijn in… met het voorlezen van het gedicht van Noto S… „De Boroboedoer", in welk gedicht deze fijnvo… Oosterling biddend zingt in vereering voor den … dha, die de schoonheid en volmaaktheid is voo… Oostersche ziel.

Hierna werden prachtige lichtbeelden vertoon… ongekende schoonheid. Bij elk lichtbeeld gaf de … ker eene toelichting, geen dorre verklaring va… beeld, dat meer dan levensgroot op het doek gep… teerd werd, maar eene beschrijving welke ieder o… zelf een juweeltje van woordkunst, van taalmuziek.

Het was wel een der mooiste lezing-avonden di… meegemaakt hebben, wat een gewijde atmosfeer hee… te er in de zaal!

Na afloop van de lezing kwamen verschillende … hoorders en toehoordsters spontaan naar een de… stuursleden toe om hun dank te betuigen voor … avond. Deze spontaniteit, deze waardeering „speak… lumes". Deze avond was een waardig besluit voo… seizoen.

L. D. PETIT,
Secretaris Afd. Amste…

Mededeelingen.

Van het Dagelijksch Bestuur.

HOOFDBESTUURSVERGADERING op *Zaterd… April e.k.,* ten 2 ure, in het gebouw der Vereen… Heulstraat 17, den Haag.

Punten van behandeling.

1. Opening en installatie nieuwe H.B.-leden, de … Mr. J. Huges, Voorzitter der Afdeeling Arnhe… gevolge art. 11 2e lid Huish. Reglem. en W. C. … ner, Bestuurslid der Ver. Suriname, ingevolge … eenkomst met O. en W. (Zie K. W. 24 Dec. 1…
2. Notulen. (Zie K. W. 29 Oct. 1925, No. 44).
3. Jaarverslag, Rekening en Verantwoording 1925, … rapport Verificatie-Commissie en Begrooting … (Zie K. W. 18 Maart 1926, No. 11).
4. Bepalen plaats Algemeene Vergadering 1926 e… stelling datum.
5. Mededeelingen.
6. Rondvraag en sluiting.

De Secretaris,
VAN DER BRU…

H.H. Secretarissen (Secr.-Penningmrs.) die, voo… werving van nieuwe leden in hunne afdeeling, … sen wenschen te hebben, worden gewezen op d…

ve van het Ned. Inst. v. Handelsvoorlichting te Scheveningen, Neptunusstraat 59.

ADRESBOEK 1926

n alle in Europa verblijfhoudende Oost- en West-Indische Ambtenaren en Officieren, volgens officieele gegevens samengesteld door J. J. H. Buijs, Adjt.-Comm. het Dep. van Koloniën, 13e afd., Bur. Comptabiliteit. Prijs f 2.40.

Dit werk zal het volgend jaar niet meer verschijnen.

De heer M. van Lokhorst, oud-officier, lid van „Oost West", Riouwstraat 136, Den Haag, stelt zich beschikbaar tot het houden van lezingen met lichtbeelden ... over onze en over vreemde koloniën.

De verslagen uit de groote bladen luiden alle bijzonder gunstig. De billijk gestelde voorwaarden, zijn ten behoeve van vereenigingen, die een nuttig doel nastreven, voor wijziging vatbaar. Men wende zich rechtstreeks tot den heer Lokhorst voornoemd.

Van de Redactie.

Door omstandigheden bleef in dit Nr. de rubriek „Kunst, Kunstnijverheid en Huisvlijt" achterwege.

Van het Informatie-Bureau:

INDISCHE VERLOFGANGERS.

van Slooten, Gouvernementsarts 1e klasse bij het Centraal Geneeskundig Laboratorium te Weltevreden, Frankenslag 55, 's-Gravenhage.

Jansen, Onderwijzer 1e klasse bij het Openbaar Europeesch Lager Onderwijs, p/a. A. de Haas, Paardenstraat 15 te Leeuwarden.

A. Bulsing, Werkmeester bij de Staatsspoor- en Tramwegen, Soembawastraat 23huis, Amsterdam.

J. Axt, Commies bij het Marine-Etablissement te Soerabaja, p/a. J. W. Hahn, Spanbeek (L.).

H. Lentze, Hoofdopzichter bij den Waterstaat en 's Lands Burgerlijke Openbare Werken, p/a. v. Geuns, Weede v. Dijkveldstraat 41 te 's-Gravenhage.

Mej. ... E. Stoll, Hoofdcommies bij het Hoofdkantoor der In- en Uitvoerrechten en Accijnzen, Galileïstraat 71, 's-Gravenhage.

Budelman, Boekhouder bij het Marine-Etablissement te Soerabaja, Toldwarsstraat 24, Amsterdam.

Doll, Technisch Ambtenaar der 2e klasse bij den Post-, Telegraaf- en Telefoondienst, Amsterdamsche Straatweg 222bis, Utrecht.

H. C. Paulus, Commies-kashouder bij de Landsdrukkerij, Elsstraat 35, 's-Gravenhage.

F. J. A. Wolrabe, 1e Commies bij het Dept. van Marine, Hanenburglaan 73, 's-Gravenhage.

L. L. H. Brugman, Commies bij de Staatsspoor- en Tramwegen, Goudenregenstraat 55, Den Haag.

Mevr. J. Brugman geb. Kaïn, 1e Klerke met den titel van 3e commies bij de Staatsspoor- en Tramwegen, Goudenregenstraat 55, Den Haag.

Th. O. B. Günther, Controleur der 1e klasse bij het Binnenlandsch Bestuur in de gewesten buiten Java en Madoera, Bentinckstraat 133, Den Haag.

G. A. Beljaars, Stationscommies 3e klasse bij de Staatsspoor- en Tramwegen, Obrechtstraat 493, Den Haag.

Mr. B. J. M. Hanlo, tijdelijk buitengewoon voorzitter v. d. Landraad te Semarang, Emmastraat 35, Arnhem.

W. C. Drijver, Gezaghebber bij de Gouvernements-Marine, van Eeghenstraat 48 I, Amsterdam.

C. J. Visscher, Hoofdcommies bij de afdeeling Handel van het Departement van Landbouw, Nijverheid en Handel, Huize „Firmine", Overschie.

Mej. G. S. van Oosteroom, Hoofdverpleegster bij het Krankzinnigengesticht te Buitenzorg, 2de Kostverlorenkade 2 I, Amsterdam.

J. P. Captijn, Inspecteur bij den Post-, Telegraaf- en Telefoondienst, p/a. J. Th. Schoenmakers, Naarderstraat 60, Huizen (N.-H.).

J. H. G. Herrebrugh, tijdelijk waarnemend Kantoorhoofd 1e klasse bij den Post-, Telegraaf- en Telefoondienst, p/a. R. L. Brantz, Lohmanstr. 26, Amsterdam.

J. W. van de Weyer, Controleur 2de klasse Telegraaf- en Telefoondienst, Stationsplein, Simpelveld.

Mej. R. van Brederode, Hoofdverpleegster bij het Krankzinnigengesticht te Buitenzorg, 2de Kostverlorenkade 2 I, Amsterdam.

Ir. H. A. Vreeburg, Hoofdingenieur bij de Luchtvaartafdeeling, p/a. Mevr. de Boer, Frederik Hendrikplein 17, 's-Gravenhage.

C. Hensen, Verpleger bij het Krankzinnigengesticht te Buitenzorg, Wilhelminastraat 24, Meppel.

J. H. Wiggers, Ambtenaar tijdelijk ter beschikking van den directeur der Burgerlijke Openbare Werken, p/a. G. Wiggers, Houthandel, Elburg.

J. Koneijnenberg, Technisch Ambtenaar 2de klasse bij den Post-, Telegraaf- en Telefoondienst, Javastraat 48, Amsterdam.

W. G. H. Ch. Bickes, Controleur 1ste klasse bij den Post-, Telegraaf- en Telefoondienst, p/a. F. Wentzel, Rembrandtlaan 16, Bilthoven.

Mutatiestaat van 7 tot 14 April.

Nieuwe Leden:

	Geïntroduceerd door:
Mevrouw E. A. E. van Tiedemann, Nijmegen, Joh. Vijghstraat 42. f 5.—	Secretaris afd. Nijmegen.
C. C. de Vos, oud-Kapitein O.-I. L., Nijmegen, Javastraat 33. f 5.—	Secretaris afd. Nijmegen.
Kedde, gep. Hoofdonderwijzer O.-I., Nijmegen, Joh. Vijghstraat 48. f 5.—	Secretaris afd. Nijmegen.
Militaire Sociëteit der Koloniale Reserve,,, Nijmegen, Prins Hendrik-kazerne. f 5.—	Secretaris afd. Nijmegen.
van Lokhorst, 1ste Luitenant der Grenadiers, Den Haag, Riouwstraat 136. f 5.—	Secretaris Dagelijksch Bestuur.
E. F. Weijergang, oud-Administrateur suikerfabriek, Den Haag, van Boetzelaerlaan 183. f 5.—	den heer L. Th. van der Kruk te Den Haag.
Mevrouw Dietz-van den Broek d'Obrenan, Den Haag, Javastraat 144. f 5.—	Baronesse van Lijnden te Den Haag.
Mevrouw A. Roëll-Cremer, Den Haag, Hofzichtlaan 7. f 5.—	Baronesse van Lijnden te Den Haag.
Mevrouw H. van der Linden, Den Haag, Louise de Colignystraat 157. f 5.—	Mevrouw J. M. S. van der Zwet te Den Haag.
L. A. Maurenbrecher, Den Haag, Anna Paulownastraat 9. f 5.—	Eigen aanmelding.

Nieuwe Begunstigers:

Lewis, oud-Luit.-Kolonel N.-I. L., Nijmegen, Bijleveldsingel 15. f 2.50	Secretaris Afd. Nijmegen.

Adresveranderingen:

Schuit, van: Amsterdam, van Eeghenstraat 167 naar: Huize „Nieuwerhoek" te Loenen a/d. Vecht.

C. Berg, Litt. Ind. Docts., Leiden, van: Nieuwe Rijn 6 naar: Hooge Rijndijk 96.

H. van der Veen, Zendeling-leeraar, van: Noordwijk aan Zee, Zeeweg 10A naar: Oegstgeest, de Kempenaerstraat 40 f 5.—

A. F. A. van Zijll de Jong, Ass.-Resident, van: Haarlem, van Eedenstraat 30, naar: Weltevreden, Dep. B.B.

Mr. H. J. Wijnmaalen, Adm. Ambt. B.B., van: Delft, Markt 63 naar: Weltevreden, Dep. B.B.

H. P. Coors, thans: Resident te Indramajoe.

Rectificatie: het juiste adres van Mevrouw B. H. van Deelen-de Kat is: Amersfoort, Prinses Marielaan 13.

Vereeniging „OOST en WEST".

HOOFDBESTUUR: Heulstraat 17, 'S-GRAVENHAGE.

STUDIE-COMMISSIE. De gedelegeerde dezer Commissie, de Heer J. C. HIETINK, Prins Mauritsplein 23, Haag, Tel. 50752, neemt belangeloos de zorg op zich van in Nederland vertoevende kinderen en lieden uit Oost- en West-Indië, die hier te lande geen familie of kennissen hebben, die dit kunnen

INFORMATIE-BUREAU ten behoeve van personen, die een werkkring zoeken in Nederl. Oost- of West- of daartoe hunne kinderen of pupillen willen opleiden, ook voorlichting verstrekkende op elk gebied personen van Indië komende of aanraking met Indië zoekende. Men wende zich tot den Secretaris, Heulstr 's-Gravenhage, Telef. 14519, Bureau-uren 10—12 v.m. en 2.30—4 n.m. Schriftelijke verzoeken om inlicht zonder bijvoeging van porto voor de beantwoording worden als regel buiten beschouwing gelaten.

TEHUIS VOOR INDISCHE STUDENTEN, Prins Mauritsplein 23, Den Haag, Telef. 50752. Dit „Te biedt aan studeerenden van alle landaarden uit Oost- en West-Indië, wier ouders niet in Nederland toeven, tegen matigen prijs een tijdelijk verblijf aan, desgewenscht met hulp en voorlichting. Aan te richten tot den Directeur, den Heer J. C. HIETINK of den administrateur, den Heer W. MEIJER.

TEHUIS VOOR NEDERLANDSCH-INDISCHE BEDIENDEN, „Persinggahan", van Boetselaerl 's-Gravenhage, waar Ned.-Ind. bedienden een tijdelijk onderkomen en hulp en raad kunnen vinden. In bedienden, die met een familie naar Indië willen terugkeeren, een dienst zoeken of van dienstbetre willen veranderen, wenden zich tot den Directeur, den Heer F. DE MUNNIK, Telef. No. 50248.

LEESZAAL, Heulstraat 17. Bevat de actueele lectuur betreffende Oost- en West-Indië.

NEDERLANDSCHE REISVEREENIGING (Anna Paulownastraat 48, Den Haag). Samenwerking ten aan hen die uit Nederland naar Indië gaan en omgekeerd, op de landreis in Europa reisgelegenh verstrekken als waarborg voor een billijke en belangwekkende reis.

BUREAU VOOR ADVIEZEN op huishoudelijk- en maatschappelijk gebied, onder leiding van de J. Franco Mendes—Calisch en L. Kappeijne van de Coppello—Wijgers. Spreekuur Donderdagmidda 2—4 en volgens afspraak, Nic. Maesstraat 57, Amsterdam, Tel. 22492. Aan dit bureau is een cursus verbonden ter opleiding van vrouwen en meisjes die naar Indië gaan.

*** Bij het INFORMATIE-BUREAU van de Vereeniging „Oost en West", Heulstraat 17 en de MARTINUS NIJHOFF, Lange Voorhout 9, Den Haag, zijn de navolgende werkjes verkrijgbaar:

a. 1. **Een boekje over onze Oost voor hen, die er niet geweest zijn.** (Tweede
Prijs: **f 0.50** per exemplaar en f 0.04 frankeerkosten.

2. Onze Oost. II. **Iets over den Inlander en zijn Zieleleven,** door T. J. BEZEMER
Prijs: **f 0.05** per exemplaar en f 0.02 frankeerkosten.

b. Onze West Tweede druk bestaande uit:
1. **De Kolonie Suriname,** door FRED. OUDSCHANS DENTZ;
2. **De Kolonie Curaçao,** door Mr. B. DE GAAY FORTMAN.
Prijs: **f 0.50** en f 0.06 frankeerkosten.

c. Staats- en particuliere betrekkingen in onze Overzeesche Bezittingen: Werkkrin Vooruitzichten.

No. I. **De Bestuursambtenaren in Nederl.-Indië.** (Thans in revisie).
Prijs: **f 0.75** per exemplaar en f 0.06 frankeerkosten.

No. II. **De Geëmployeerde bij de Javasuiker-Industrie.** (Thans in revisie).
Prijs: **f 0.25** per exemplaar en f 0.04 frankeerkosten.

No. III. **De Rechterlijke Ambtenaar in Nederlandsch-Indië.** (2de verbeterde druk).
Prijs: **f 0.50** per exemplaar en f 0.02 frankeerkosten.

No. IV. **De Ingenieur in Nederlandsch-Indië.** (Op nieuw herzien).
Prijs: **f 0.75** per exemplaar en f 0.04 frankeerkosten.

No. V. **De Ambtenaar bij het Boschwezen in Nederlandsch-Indië.**
Prijs: **f 0.20** per exemplaar en f 0.04 frankeerkosten.

No. VI. **De Ambtenaar bij het Onderwijs in Nederlandsch-Indië.** (Op nieuw herzien).
Prijs: **f 0.25** per exemplaar en f 0.04 frankeerkosten.

No. VII. **De Vooruitzichten van den Nederlandschen Arts in Nederl.-Indië, zoomede verplegers en verpleegsters, militaire apothekers bij den Burgerlijke Militairen Geneeskundigen Dienst aldaar.** (Op nieuw herzien).
Prijs: **f 0.25** per exemplaar en f 0.06 frankeerkosten.

No. VIII. **De Ambtenaar bij den dienst der in- en uitvoerrechten en accijnzen in N.-I.**
Prijs: **f 0.20** per exemplaar en f 0.04 frankeerkosten.

No. IX. **De Ambtenaar bij de Gouvernements-Marine in Nederl.-Indië.** (Opnieuw he
Prijs: **f 0.20** per exemplaar en f 0.04 frankeerkosten.

No. X. **De Ambtenaar bij den Post-, Telegr.- en Telef.dienst in N.-I.** (Op nieuw he
Prijs: **f 0.25** per exemplaar en f 0.06 frankeerkosten.

No. XI. **De Geëmpl. bij de Rubber-(caoutch.) cultuur en bij eenige Bergcultures in N.-I.**
Prijs: **f 0.40** per exemplaar en f 0.04 frankeerkosten.

Onze Koloniën. Prijs **f 0.35** per exemplaar en f 0.04 frankeerkosten.

Serie I.

No. 1. Nederlandsch-Indië en de handel.
„ 2. Indische toestanden gezien door een inlander.
„ 3. Het leven van den bestuursambtenaar in het binnenland.
„ 4. Sarikat-Islam.
„ 5. De Suikernijverheid in Nederlandsch-Indië.
„ 6. De afschaffing van de laatste heerendiensten op Java.
„ 7. Denkbeelden der Inlanders van onzen Indischen Archipel omtrent het ontstaan van ziekten.
„ 8. De Europeesche vrouw in Indië.
„ 9. De bosschen van Nederl.-Indië, hunne benutting en verzorging.
„ 10. Over de Kolonie Suriname.

Serie II.

No. 1. De militaire positie van Nederlandsch-Indië.
„ 2. Het Javaansch tooneel.
„ 3. Het spoor- en tramwegwezen in Nederlandsch-Indië.
„ 4. De theecultuur op Java.
„ 5. 's Lands Plantentuin te Buitenzorg.
„ 6. Een doode taal in Indië.
„ 7. De inlandsche dorpsgemeenschap op Java.
„ 8. De rijstteelt in Nederlandsch-Indië.
„ 9. De Javaan gelijk hij schijnt en is.
„ 10. Brandende Koloniale Vraagstukken.

Serie III.

No. 1. Over Bali en zijne bewoners.
„ 2. Bevloeiïng in Nederlandsch-Indië.
„ 3. Kindercriminaliteit in Nederlandsch-Indië.
„ 4. Indische Scholen onder de Oost-Indische Compagnie.
No. 5. Nederlanders in Indië.
„ 6/7. Het Nederlandsch-Indisch Volkscredietwezen.
„ 8. Het leven van den Europeeschen militair in Ned. Oost-I
„ 9. De Slavernij in Oost-Indië.

Bovenstaande werkjes zijn ook verkrijgbaar bij den Hoofdvertegenwoordige Vereen. in Ned.-Indië, den Heer Mr. K. FAUSER, Tandjong Balei, Sumatra's Oostku